NADER BETOGEND BERIGT DER BETEKENIS VAN EEN DRYVENDE EN ZINKENDE LONG

VAN EERST GEBOREN KINDERS, OP EN IN HET WATER,

Uit welk teken op ſigh ſelfs genoomen, niet anders met ſekerheid kan beſlooten worden, als dat ſoo een Kind, welkers Long op het water dryft, *gereſpireerd*, en vervolgens in of na de geboorte geleeſt heeft. Voorts ſal door wettige getuygen van voorvallen beveſtigd worden, dat Kinders onder de geboorte geluyd geven; Waar door als van ſelfs niet alleen het *principium inconcuſſum*, t. w. dat de Kinders voor de volkoome verloſſing geen lucht kunnen na haar nemen, vervald: Maar verder geblyken ſal, dat het *dryven van de Long* ſonder gevaarlyke gevolgen na ſigh te ſlepen, voor het allernaaſte teken, om kinder-moord te ontdekken, niet kan gehouden worden, ſoo als het in de laſterlyke aanmerckingen op myn Ontwerp, door de Heeren Medicinæ Doctoren *Schellinger* en *Wierdsma* ſoo in zaken als bewoordingen geapprobeert, daar voor gehouden word.

Wyders dat men uit een *zinkende Long* met ſekerheid niet naders beſluyten kan, als dat ſulk Kind, welkers *Long zinkt* in het water, by de Moeder, voor dat het lucht na ſigh genoomen heeft, geſtorven is.

OPGESTELD

Niet ter beäntwoording van eve opgemelde laſterlyke aanmerckingen, maar alleen tot ſtaving van het *gerecipieerd* gevoelen, aangaande het dryven en zinken der Longen van eerſt gebooren Kinders.

DOOR

J. H. CROESER

Med. Doct. en Profeſſor op de Provinciale Hooge-School

TOT GRONINGEN.

Te GRONINGEN,

By HAJO SPANDAW, Boekverkoper in de Gulden-ſtraat, in het oude Zwarte-kruis. 1741.

Præſtitiſſet, ſi ex inconcuſſo principio ex experientia deducto, generi humano proficua dogmata derivare, quam crudas & male digeſtas non ſolum, ſed periculi plenas opiniones poſteritati tradere maluiſſent ſcriptores plurimi.

VOORREDEN

Aan de bescheiden en onpartydigen

LESER.

DAt ik in het jaar 1739. ter occasie van een tot Leeuwarden, de Hoofd-stad in Vriesland, tusschen den Heer *Bernardus Idema* Medicinæ Doctor aan de eene, en eene *R. Roukema* Mr. *Chirurgyn* geassisteert door de Heeren Medicinæ Doctoren *Schellinger* en *Wierdsma*, te gelyk *Approbateurs* van eenige stellingen van *R. Roukema*, aan de andere zyde, onstaan verschil de penne mede opgevat hebbe, daar toe ben ik geensins door eenige particuliere insigten aangemoedigt geworden, maar het onderwerp van de in stryd getrokken vragen, *Wat dogh het dryven en zinken der longen van eerst gebooren kinderen, zoo in 't geheel, als ten deelen, op haar self genoomen, mogte betekenen?* heeft my daar toe als genootsaakt, naar dien ik bemerckte, van hoe veel gewigt en aanbelang het ten opsigte, zoo van de *Hooge Overigheid*, als des even-naastens was, eene soodanige vrage uit haare regte gronden te deduceren en te beslissen. Want de *gevenereerde Justitie* heeft 'er immers het grootste belang by, dat deselve door gene verkeerde rapporten, uit de tekenen van het dryven of sinken van de longen opgesteld, op een schaadelyke en schandelyke wyse misleid worde, soo als ook de even-naasten aan veel gevaar blood gesteld staat, indien omtrent genoemde tekenen ongegronde bevattingen eenmaal stand-grypen. Want het is te over bekent, dat de *cours* van de *Justitie* in de ondersoeking op

de advysen van de daartoe gecommitteerde Doctoren en Chirurgyns rouleerd, ja dat sy sigh gedraagt, en rigt na dese Gecommitteerdens berigt, zoo dat het van deselve dikwils afhange, hoe en op wat wyse eene procedure in die gevallen sal aangevangen, of na dat zulke afgeloopen zyn, eene sententie moet uitgesprooken worden. Nadien ik nu dit overwoogh, en by het lesen van de geschil-schriften bevonde, dat de gevoelens deser voorgemelde Heeren Doctoren regtsdraads tegen den anderen aanliepen, konde ik niet als met schrik bevangen worden, wanneer ik verder *remarqueerde*, hoe dat een Rigter buyten syn toedoen, of zonder dat hy daar in te verdenken was, (alsoo men moet oordeelen, dat die altyd na waarheid, soo als de saak hem word opgegeven, en voornaamelyk in saaken van dese natuur, daar hy op syne gecommitteerde Doctoren en Chirurgyns vertrouwt) konde op misvattingen gebragt worden; by aldien het daar toe koomen mogte, dat de Doctoren en Chirurgyns haare *rapporten* op geen goede en wel gegronde zuylen kwamen te fondeeren, en deselve uit de waare grondbeginselen niet opgehaalt en afgeleid wierden.

Om opgemelde redenen dan, op dat de Justitie, om de welke wy in het onse, een ander wederom in het haare, te helpen bevorderen, verpligt zyn, niet in het onzeker mogt gebragt worden, ik van Conscientie wegen, en in gevolge het my meede toevertrouwde ampt, my gedrongen gevonden hebbe, na mate van het ligt, dat in desen soo door ondervindingh van my selfs, als van andere geloofwaardige menschen bekoomen hebbe, de gedugte Ju-

stitie

ſtitie als Gods Dienareſſe in ſulk een gewigtige zaak ook klaarheid by te ſetten, en alſo haare oogen te openen, teffens aan de handhavers van Regt en Juſtitie het oordeel overlatende, of ik aan haar verſtand deſe ſaak op goede gronden, zo van ondervinding, als welgepaſte redeneringe gebragt hebbe of niet, om deſelve aan te neemen of te verwerpen, willende niemant tegens ſyne overtuyging met kragt iets opdringen; Maar als de zaak door ondervinding ontdekt, en de geſonde reden met deſelve overeenkomt te ſtemmen, dan zo meen ik blyft'er niets over, of men houd ſulx voor eene *demonſtratie*, of voor eene beweeſene waarheid. Want het word van alle in onſe wetenſchap ervarene daar voor gehouden, dat de ondervinding de voorrang moet hebben, en de redenering daar na volgen, ja de laatſte aan de eerſte moet dienſtbaar ſyn. Het is het ſelfde, of men een zaak *a poſteriori* komt te betonen, wanneer men namentlyk uyt de uytwerkſelen van het werktuyg, deſſelfs maakſel, dat het zo werkt, als het werk, afleyd, welke order ik dan nu op te volgen voorgenomen hebbe. In myn vorige Ontwerp *heb ik* de eerſte ademhaling ofte inademing *a priori* dat is uyt het maakſel van de borſt afgeleyt, en tegelyk deſelve met ondervinding en gepaſte redenering, ſoo door my ſelfs, als ook uit *Swammerdam* en *Sturmius* beveſtigt, ſchoon het egter om het even uytkomt, of de redenering voor gaat en de ondervinding volgd, als 'er maar tuſſchenbeyde, dat tegen den anderen aanloopt, niet in gevonden word. Stellen wy dan, dat het waarheid is, ſoo als het is, en door dugtige getuygen ſal beweert en beweſen worden, dat'er

ſeer vele gevallen door verſcheiden ſoo Vroed-meeſters, Vroed-vrouwen als particuliere opgemerkt, ons opgegeven ſyn, namelyk dat veele kinders in en onder de geboorte (daar ik door verſta als de kinders reeds met het hoofd gebooren ſyn, of in de verdere geboorte) geluyd geven, ſoo moet ſulx klaar te kennen geven, dat voor de volkomene geboorte onder de verloſſing lucht in de Long indringt, of als ſy kort na de geboorte geluyd geven, dat ſulx onderſtelt, dat de lucht onder deſelve al in de Long moet ingegaan ſyn geweeſt, en deſelve geheel of ten deele opblaaſe. De manier, hoe ſulx geſchied, meen ik voor onpartydigen in myn Ontwerp klaar getoont en beweſen te hebben, *ſynde niets myns oordeels meer overigh, als dat het by deſe gelegentheid nader en kragtiger word beveſtigd*, dat de Long onder de geboorte waarlyk lucht na ſigh neemt, en door deſelve uytgeſet, en in 't water dryfbaar gemaakt word, *ſoo dat het gerecipieerde gevoelen aangaande het dryven en zinken van Longen van eerſt gebooren Kinderen, op ſigh ſelfs genoomen moet ſtand grypen*, en dat daar door de advyſen *der Heeren Profeſſoren van Leiden en Uytregt*, aangaande deſe ſaak overeenſtemmende, beveſtigt worden, welkers getuygenis is, dat een Kind, welkers Longetje op het water dryft, geademt heeft, en vervolgens in of na de geboorte geſtorven ſy; En geven die getuygeniſſen te kennen, dat ſulx conform was allen *experimenten*, vermaarden Autheuren, en vaſte redenen, dat ſy myns oordeels wel gevat hebben. Wat verder van deſe verklaringen ſy, kan men naſien in de gedagten over het *dryven* en *zinken* der Longen van eerſt gebooren Kinderen,

ren, aan de geleerde wereld door den Heer *Bernardus Idema Medicinæ Doctor tot Leeuwarden* omstandigh medegedeelt, waar uyt de sulke myns eragtens, wanneer ik dien Heer syn regten lof sal geven, noch souden konnen profiteeren, welke te onregt waanen dat de Heer *B. Idema* in deese wetenschap vreemd is, ja van gelyke de sulke welke verwaant meenen, dat, als die Utrechtsche en Leidsche Heeren Professoren van die tyd noch leefden, sy door haar Geschrift van andere gedagten souden worden en hun gevoelen veranderen, daar sy waarlyk niets dat bondig of kragtig, en het tegendeel bewysende, of eenigermaten bewysen kan, voor den dag brengen, dies ik dese en genen recommandere, dien Heer *B. Idemaas* Schriften met aandagt te leesen. Alwaarom ik het aan de geheele onpartydige wereld verder afgeef, of niet de alte ver gaande ende gevaarlyke gevolgen getrokken wordende uyt de stellingen en lasterlyke aanmerckingen op myn kort Ontwerp, soo in zaken als bewoordingen soo loffelyk door de *twee beroemde Leeuwaardsche æsculapen Schellinger en Wierdsma* geapprobeert, ten enenmaal ongegrond onwaar en valsch, ja voor den Rigter en even-mensch soo seer gevaarlyk, en op eene regtmatige wyse door my wederlegt synde, van sig selven vervallen moeten, wanneer ik sal aangetoont hebben, dat de Kinders onder de geboorte lucht na haar nemen, en haar *diaphragma* werckt, door dien haare stellingen alleen steunende syn, dat het onmogelyk soude syn, dat de Kinders in de geboorte konden geluyd geven, ja dat sy sulx niet, voor dat sy geheel geboren waren souden konnen doen, en dat haar Eds. gevoelen berust al-

leen op haar ongegrond *inconcussum principium* of onverſettelyk grondbeginſel, waar uyt zy tragten af te leyden, dat, om dat de ingewanden van de buyk in de geboorte het *diaphragma* drukken en beletten, het niet na beneden ſou kunnen deynſen, of uit een convexe figuur in een vlakkere veranderen, voor dat de opgemelde ingewanden daar van waren afgeweken, en ſulx geſchied niet, ſeggen zy, voor de volkomene verloſſing. 't Is onbegrypelyk hoe het haaſt mogelyk kan zyn, dat luyden van verſtand een *inconcussum principium of onverſettelyk grondbeginſel* willen afleyden, van eene ſtelling als de ſoo even genoemde, welke zy, noch door ondervinding noch met geſonde reden konnen bewyſen, daar by dat zy noch andere, die dit ſtuk op goede gronden beter begrypen, ſoo hatelyk dorſten afſchilderen, dit bemerkende vond ik my verpligt diergelyke gevaarlyke gevoelens in het openbaar tegen te gaan, het geen wel met de uitterſte beſcheidenheid gedaan hebbe, latende ter dier tyd, ſoo ook als nu, de Heeren *Approbateurs* in hare volle waarde, waar op ik wel een Antwoord verwagtende was geweeſt, teffens meenende dat ik met fatſoenelyke luyden te doen hadde, en die my vervolgens met alle *honettiteyt* ſouden behandelt hebben, ſchoon de zaak al eens van my al niet te regt getroffen was geweeſt. Daar zy meenden dat ik de zaak niet wel gevat hadde, ſoo moeſten zy immers my op een geſchikte en ordentelyke wyſe ſulx hebben getoont en wederlegt, als wanneer zy 'er dan eer van ſouden gehad hebben, maar in tegendeel worde ik, ja de geheele beſcheiden onpartydige wereld neffens my tenopſigten deſer Heeren *Approbateurs*

jam-

jammerlyk bedrogen, door dien zy een geschrift laten uytgeven, dat ik weet van veele niet waard geagt is geweest om geleesen te worden, en dat zy noch na hare gewoonten, soo ten opsigte van zaaken als bewoordingen op een onbeschaamde wyse *luysterlyk* hebben geapprobeerd, namentlyk het antwoord op myn Ontwerp, dat den Titul voert, *Aanmerkingen op het kort ontwerp vervattende de ware oorsaak der eerste inademing enz. Opgesteld na het begrip van den hoog geleerden Heer J. Croeser Med. Doct. en Professor op de Provintiale Hoge-Schoole tot Groningen, waar in op eene bevattelyke wyse seer klaar aangetoond werd op yder §. dat Zyn Ed. nog te verre van het regte begrip der zaak is, om met eenige grond van kennisse, daar van te konnen oordeelen of onderrigting te kunnen geven: wordende verders sijne onheusche wyse van doen, nevens sijne brede opgeeving wederom t' huys gebragt* &c. Ik sal my hier over om de voorreden na mate van 't Geschrift niet te lang te maken, niet op houden, maar alles afgehandelt sijnde, den onpartydigen Leeser laten oordelen, of die Heeren *Approbateurs* na maaten soo als het behoorde, myn Geschrift wederlegt en ontsenuwt hebben of niet? en of zy niet volslagen een schildery hebben afgemaalt, daar zy my verkeerd en ten onregt aan de wereld hebben willen vertoonen, dog waar in zy haar selfs na het leeven hebben afgeschetst? En of zy voor de sulke niet moeten gehouden worden, daar zy my te onregt voor hebben willen *debiteren*? En dan sal het my tot meer Eere strekken, dat ik haar met die mate niet uytmeet, daar zy my meede ingemeten hebben, ja dat ik veel liever, in plaats van met schelden en lasteren, aan haar het wesen

van de zaak ten nutte van het gemeen deegelyk beduyden wil, dan *revange* te ſoeken en te halen, met laffe ſtraat-taal, ſchelden en laſteren, dat voor fatſoenelyke luyden ganſch niet paſt, en dat waarlyk tot het weſen van de zaak niets doet, als alleen daar door aan de wereld te tonen, volgens het ſpreekwoord, *die ſcheld verlieſt*, dat gemeenlyk de ſulke, waar onder zy Heeren *Approbaterus* te regt geteld worden, doen, die met haare zaak, om dat ſe op geen goede gronden ſteunt, verlegen ſijn, haar niet weeten te redden, en 'er geen doorſigt in hebben. Trouwens wat ſal men ſeggen? dat ſchynt hedendaags de beklaaglyke handelwyſe der ſulke te weſen, die haar ſtuk op goede fondamenten niet weten te beweren of vaſt te houden. Waarom ik gaarne bekenne, dat, als men een zake van ſoo veel gewigte, als deſe is, op ſulk eene wyſe kan afhandelen, als deeſe Heeren hebben tragten te doen, en ſulks goed gekeurt kan worden, dan ſegge ick wil ik wel bekennen, dat zy Meeſters in hare wederleggingen ſijn, willende dan ook gaarne ten deſen opſigte aan haar de *Victorie* laten, dog ganſch niet egaal geſtelt ſijn met deſe Heeren *Approbateurs*, om iemand ſoo canallieus, dat alle paalen van beſcheidenheid te boven gaat, te behandelen. Ik denke egter niet, dat iemand het voor eene onregtmatige handelwyſe ſal houden, ten opſigte van my, wanneer ik deſe Heeren haar onkunde in dit ſtuk, ſonder laſteren, aan den dagh brenge, willende ook ganſch niet hier uit haare overige kennis in onſe wetenſchap taxeren, ſoo als zy ten opſigte van my ſulx laſterlyk gedaan hebben. Ik ſal dan hare verfoeyelyke wy-

ſe

ſe van antwoorde daar laten, en niet opvolgen, want dan ſoude ik my ſchuldig maken aan ſulke zaken, dien ik ten eenemaal afkeure en ten uytersſten verſoeye, en daarom wil ik my niet bekladden even als die gene, die van een ander met drek geſmeten dog niet getroffen ſijnde, deſelve weer opneemt, en toeſmyt aan den genen, die deſelve eerſt geworpen had, en even als den eerſten ſmyter daar door bevuylt word, en dus beide beklad, willende my liever daar voor wagten, om my aan de wereld niet op eene veragtelyke en beſpottelyke wyſe ten toon te ſtellen, ſoo als zy Heeren *Approbateurs* ſigh ten toon geſteld hebben, maar ſal liever met bedaarden ſinnen dit gewigtig ſtuk van ſoo veel belang en aangelegentheid, als wy om te beveſtigen voorhanden hebben, verhandelen, ophelderen en betoogen, het welk gedaan ſijnde, ik vaſtelyk vertrouwe, dat de Juſtitie niet meer ſoo ſeer na deſe Heeren Doctoren, of *advyſen* van anderen, die op ſoo een gepretendeert *principium inconcuſſum*, hare verklaring fonderen, hare *proceduren* beſtieren ſal; Dit ſtel ik vaſt, ſchoon die Heeren met al haar vermogen gepoogt hebben, om haar *principium inconcuſſum*, met alle kragt ſtand te doen grypen, en als zy de magt gehad hadden, het ſelve na de gewoone ſpreuke, *ſic volo ſic jubeo, ſtat pro ratione voluntas*, aan een ieder, om het aan te nemen, opgedrongen ſouden hebben: Want wat wil anders die ſinſpreuke beduyden op de andere ſyde van het Titelblad van haare ſtellingen en laſterlyke aanmerkingen te vinden, luydende aldus, *het ſoude van groter nuttigheid zyn, uyt een vaſt beginſel hunne leeringen af te leyden, als rauwe en qualyk ge-*

gedagte inbeeldingen aan den Leser over te geven, gelyk veele Schryvers soo blymoedig doen. Soo nu op iemand dit toe te passen, en te huys te brengen is, soo meen ik met goed regt, sulks op de Heeren *Approbateurs* te konnen doen, dat ik nader op goede gronden voorgenomen heb, en vermein te konnen betogen, op dat sulke schadelyke gevoelens geen voortgang hebben, en de oogen van de Justitie geopent worden, op dat zy door sulk ongegrond *principium* niet misleid word. By aldien het gevoelen van dese Heeren, na haare gedagten op soo een *inconcussum principium* waren gefondeerd geweest, waarom dan niet op een edelmoedige wyse, met wapenen van ondervinding en welgepaste redenering, het selve bewesen en bekragtigt, dat het aan de gansche wereld, soo niet geheel, ten minsten ten deele konde voldoen, en op sulk eene betamelyke manier mijn Ontwerp wederlegt, dan soo hadden zy voldaan aan het oogmerk, en aan de wereld getoond, verstand van de zaak te hebben, en souden in plaats van schande eere behaalt hebben; maar nu hebben zy het tegendeel getoond, 't welk blykt uyt het lasteren, rasen en schelden: Trouwens, dat hebben zy met desulke, soo als reeds gesegd hebbe, die haar zaken op goede gronden niet konnen staande houden, gemeen, dat zy dan van de zaak afstappen, en het op kyven en schelden wenden, daar men by ordentelyke menschen nooit eere van heeft. Ja het smert my dat zy *Heeren Doctoren*, soo van het edelmoedig Vriesch naturel ontaard sijn, en sulke schande aan die *Natie* doen, die haar in allen gevallen edelmoedigh, soo als genoegsaam bekent is, gedraagd.

Had-

Hadde ik den raad van veele myner goede Vrienden opgevolgt, soo soude ik op het vuyl en Laster-schrift der Heeren *Approbateurs* niet hebben geantwoord, als sulx niet *meriteerende*, en wanneer ik het om het best van 't gemeen niet nodig geoordeelt had, soo soude my 'er niet aan gekreunt hebben, ook heb ik het niet gedaan om my van die laster te purgeren, o neen! als sijnde genoegsaam gerust, dat mijn credit daar door in 't minste niet van gekreukt, noch mijn fatsoen, daar lasteren niet op hegten kan, sal benomen werden. Maar het tegendeel schynt by de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* plaats te hebben, dat op haar Eds. fatsoen, dat zy alleenig maar uit ongegronde *suspicie* meenen geraakt te sijn, niet veel kan afstuyten: 't Was anders niet nodig geweest om op het eynde van de Voorreden voor de aanmerkingen over mijn Ontwerp, door genoemde Heeren geapprobeert soo in zaken als bewoordingen, den Leser soo ernstig te versoeken, sig niet te willen ergeren, dat zy haare *defensien* in ernstige (ik segge liever in lasterlyke en *injurieuse*) termen uytdrukken, om dat zy meenen, dat door mijn Ontwerp haar credit en kostwinning mogt benomen werden, als of waarlyk in het visiteren van kinderen deselve alleen bestond, waar door Vriesland geen kleyne klad word aangewreven, als of de godloosheid dies aangaande den ruymen teugel bekomen had, en tot den hoogsten top gesteigert was. Hadde ik op mijn *principium inconcussum* soo gesteunt, ik soude liever stil geweest sijn, dan my op soo een canallieuse wyse verdedigt te hebben, denkende niet eens noodig te sijn sig te versetten tegens de aanvallers, en het

geheele werk door vuyl ſchelden en laſteren te verbrodden. Ja als ik meende dat myn *onverſettelyk grondbeginſel* op ſulk goed fondament was ruſtende, en van die nuttigheid was als de druk-konſt, en de beſchryving van den omloop des bloeds door *Harvæus*, dan ſoude ik my ſoo paſſieus, veel min injurieus tegens die, welke van een contrair gevoelen ſijn, niet aangekant hebben, als vaſt vertrouwende myn zaak ſal wel ſtaande blyven, en tegens alle *aanvegters*, *aanklagers*, *condemneerders* het hoofd boven houden, te meer tegens ſulk een aanvaller of aanvallers, welke men dagt, dat noch *verre van het regt begrip der zake waren om met eenige grond van kennis te oordeelen.* Door dien ik nu deswegen van de kant der Heeren *Approbateurs* niet alleen, maar van alle, die ſig 'er mogten koomen tegen aan te kanten, geruſt ben, ſoo vertrouw ik, dat myn zaak, dewelke in myn voorig Geſchrift vervat is, en in het tegenwoordige nader ſal beveſtigt worden, ſig ſelfs wel ſal verweeren, en ſoo myne verantwoording tegen deſe of gene al vereiſt wierd, ſoo ſal ik my wel wagten van het op ſoo eene *laſterlyke* boeg niet te wenden, gelyk zy Heeren gedaan hebben, dat ook voor fatſoenlyke menſchen niet paſt. Waarom gy Heeren 'er immers by ordentelyke luyden niet alleen ſchande van behaald hebt, maar teſſens openbaar geſondigt tegen die heilſaame plakkaten van Vriesland, ſyn even-naaſten te laſteren verbiedende, waar op ik my met regt had kunnen beroepen, en behoorlyk voldoening vorderen, als ik van begrip hadde geweeſt, dat U Eds. laſter my eenig nadeel had kunnen toebrengen. Ten laatſten ſtel ik U Eds. voor, als gy

Hee-

Heeren meent, dat ik de regte wegh niet bewandele, dat gy my dan op een beſcheidene wyſe eenen anderen wild aanwyſen, wanneer ik niet ſal nalaten op die voet U Eds. te antwoorden, op dat de waarheid deſer zaak, daar het my alleen om te doen is, ten dienſte van de gedugte Juſtitie, die daar ſoo veel belang in heeft, aan den dagh koome.

Nader betogend berigt der betekenis van een dryvende en ſinkende LONG van een eerſt geboren KIND op en in het water &c.

OM den Lezer een regt denkbeeld te doen bekoomen, van het geen wy voornemens ſyn te betoogen, zal het nodigh en dienſtig ſyn, aan denſelve voor af nogh eens den ſtaat van het geſchil, duydelyk, naakt en na waarheit op te geven, en na dat dan deſelve door ondervindingh en volgens geſonde uitleg-regelen ſal aangedronge en geſtaaft geworden ſyn, dat ſelf den eenvoudige en onpartydige, ('t ſyn alle geen verheven verſtanden, die van de Overigheit, tot dit gewigtigh ſtuk gebruykt worde) des te beter, daar over ſal kunne oordelen. De vraagh dan is, wat de Heeren Doctoren en Meeſters Chirurgyns, wanneer ſy van de Hooge Overigheit gecommitteerd worde, om een eerſt gebooren dood Kind te ſchouwen en te viſiteren, *ſulle oordelen, opmaken, en eindelyk beſluiten?* Alleen maar uit het Longetje, als het uit het borsje genomen en in het water geworpen, geheel of ten delen komt te dryven of na de gront te ſinken.

Nu komt men alle daar in over een, dat, als het Longetje in het water geſmeeten, en geheel of ten delen op het ſelve komt te dryven, ſulx een vaſt bewys is, dat het dan geheel of ten delen lugt na ſigh genomen heeft, en daar door alleen dryfbaar word. Hoe de long de lugt na ſigh neemt, onderſoeke wy nu op het nieuw niet, als ſynde in myn Ontwerp ten einde opgeſtelt, genoegſaam getoont, en beweſen. Het tegenſtelde teken was, als diergelyk Longetje, in't water geſmete ſynde, na de grond ſakte, dat ſulx van gelyke voor een duydelyk en klaar bewys word gehoude, dat deſelve geen lugt na ſigh genome heeft. Dit is nu het Leerſtuk, waaromtrent en waaruit geſchil onſtaan is tuſſen den Heer *Bernardus Idema Med. Doct.* en de Heere *Schellinger* en *Wierdsma* van gelyke *Med. DD.* alle practyk oeffenende te Leeuwaarden. De eerſte hield niet alleen met veel regt ſtaande, maar bewees van gelyke de

ſaak

ſaak kraghtigh, dat men aan de Hooge Overigheit ſullende na de viſitatie van ſulk een verſchynſel, buyten alle andere omſtandigheden, berigt geven, t. w. als de Long geheel of ten delen op het water dreef of na de grond ſonck, niet anders met ſekerheit rapporteren konde, als dat ſoon Kind lugt na ſigh genoomen of geädemd had, en vervolgens *in* of *na* de geboorte geleeft had, (want doode kinders nemen in de geboorte geen lugt na haar in de long) maar als deſelve na de grond ſonck, dat ſoon Kind wierd gehoude, by de Moeder verſtorven te ſyn: en alſoo bleef de Heer *Idema* by het *recipieerd* gevoelen in deſen. Waar tegen eenige ſtellingen, pronkende met een loflyke approbatië van de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* in 't ligt kwamen, waar door ſy meenden, als uit een *principium inconcuſſum* of onverſettelyk grondbeginſel, het van ouds *gerecipieerd* gevoelen, als ook dat van den Heer *Bernardus Idema*, die het vorige alleen maar *ſouteneerde* en ſtaafde, omver en overhoop te werpen. Om welk geſchil te beſliſſen, ik vermeinde, tot dienſt van die 'er belang by hebben, 't zy Overheit, 't zy tot der ſulken narigt, die van de Hooge Overigheit om deswegen onderſoek te doen, *gecommitteerd* worden, verpligt te ſyn myne gedaghten daaromtrent wereld-kundigh te moete maaken. Soo als derhalven de partyen in de ſaak tegen den anderen aangekant waren, ſoo ware hare *reſonnementen* hemels-breed van den anderen verſchillende. De *reſonnementen* van den Hr. *Bernardus Idema* kwamen ons ſoo voldoenend voor, dat wy onſe toeſtemming daar aan geven moeſten, en ſyn Ed. daarom in 't gelyk ſtelden. Maar in tegendeel ſchenen ons de *reſonnementen*, uit haar *principium inconcuſſum gededuceerd*, tegen de ondervinding en geſonde reden ſoodanigh te ſtryden en tegelyk gevaarlyk voor, dat wy 'er onze goedkeuren niet aan konden geven. De voornaamſte ſtellingen daar haar *principium inconcuſſum* op beruſtende was, beſtaan in de volgende bewoordingen,

Namelyk dat men neffens de voorafgegaane ſtellingen moet begrypen, dat de vrugt na de natuurlyke keering legt op de volgende wyſe, immers min of meer ſoo beſchreven is in de volgende

Stelling XXVIII.
1. Met hoofd neerwaarts
2. Tegen den mond der lyf-moeder
3. Met het aanſigt tegen den endel-darm, de wand van de *vagina* tuſſen beiden.
4. Met de nek na het ſchaambeen
5. Met de kin na de borſt van de vrugt zelf
6. Met de top van het hoofd naaſt aan de uitgang van de geboorte.

Stelling XXIX. Word 'er *geconcludeert* dat daar op noodſakelyk moet volgen, dat de ingewanden in den buyk der vrugt op deſſelfs *diaphragma* ſyn geplaats, gelyk by viſitatie altyd te ſien is &c. Dat deſe ſtellingen op haar ſelf waar ſyn, kan niemant tegenſpreken, maar de gevolge daar uit getrokke ſyn ſoo vals, als de ſtellingen op haar ſelve waar ſyn, en waaren de gevolgtrekking ſoo waar als de

de stellingen, soo soude dat *inconcussum principium*, pal vast staan, en niemant soude met enigh regt daar tegen iets hebbe kunne inbrengen, veel min omverwerpen. Maar nu sal men klaar door ondervinding en bondige reden toonen en bewyse, dat schoon het *diaphragma*, op even gemelde wyze gedrukt word, deselve noghtans niet belet of verhindert word om te werken, dat het groote *quæritur* is. Het tegendeel soeken sy uit de geapprobeerde stellingen te betoonen, t. w. dat het *diaphragma* niet werken kan, al was het en ook andere partyen wel in staat, door dien het wezentlyk beletsel na de geboorte eerst kan weggenoome worden, sie stelling XXXV. waar na het eerst bevryd word van de opleggende ingewande van de buyk, en soo eerst soude kunne werken. Uit dese stellingen hebben sy haar gevoelen kraghtigh soeken te *soutineeren*, het geen sy noghtans, nogh met ondervinding, of met gewigt van redenering, schoon sy die ook als met de hairen daar by hebbe willen trekke, niet hebbe gedaan, ja ook niet kunnen doen; te weten dat een Kind onder de geboorte niet soude kunne ademen; nogh geluyd geven; alsoo dat sulx na haare *soutenue* eerst konde geschiede, na dat de ingewande van het *diaphragma* waren afgeweken, en het Kind geboore was, en na de geboorte eerst lugt na sigh genome had, dat is eerst geademd had, en dat konde niet geschiede voor de volkoome verlossing.

Hier berust de gansche kragt van haar bewys op, namelyk dat als de Long van een eerst geboren Kind op het water dryft, dat het dan niet alleen levend moet gebooren syn, neen maar, dat het na de geboorte nogh soo lang moet geleefd hebbe, dat het eerst heeft kunne inademen, en om dat de eerste inademing op geen stel of sprong geschieden kan, na de opmerking dies aangaande genoomen door een der Heeren *Approbateurs*, met naame *Wierdsma*; soo moet soon Kind wiens Long dryft na de geboorte al eenige tyd geleefd hebbe, en een Kind, welkers Long sinckt, korter na de verlossing wel mogt gestorve zyn voor het inademen.

Dit eerste moet ik afnemen uit het geen men in de nodige afgeperste inspraak van de Heer *Bernardus Idema* pag. 24. leest. Daar syn Ed. ons mededeelt, hoe op sekere tyd, de Heer Doctor *Schellinger* als *Secretarius* van het *Collegium medico anatomicum extraordinarium experimentale* geageert heeft, en de Heer Doctor *Petrus Wierdsma* voor Professor *anatomiæ*, *&* *philosophiæ experimentalis*, als hebbende met een ongemeene yver dat Longetje van dat Kind, daar sy het *experiment* in dede, genoome (na dat het selve in het water was gesonken) en met een pyp soeke op te blasen, en op allerhande uitterlyk vertooning van een ongelooflyk sterck geblaas, om op syne wyse *ad oculum* te *demonstreren*, dat de lugt in de Long van een levendigh Kind beswaarlyk kan indringen, sluytende dit particulier *experiment*, met de navolgende *oratie* of redenvoering om de gemoederen van Mr. *Petrus Croesen*, en Mr. *Horatius Verf*, als *auditores* in te nemen; siet gy wel Heeren! wat oneindigh werck dat ik hebbe, om de Long van een Kind in de geboorte gestorve, op te blasen.

Hoe is dan te begrype of te denke, dat de lugt als op een ſprong in de Long gaat, daar ſoo veel van gepraat word. Hier mede ſchynt een ſeker ander Schryver over een te ſtemmen, ſeggende, dat hy wel geloofd, dat het *experiment* doorgaat, dat als men de Long van een Kind, dat reeds geademd heeft in een glaſe klok hangd, ſoo dat door de glottis of opening van het ſtrotten hoofd de buyte lugt in deſelve ſoude kunne indringen, als de lugt uit de klok door middel van de lugt pomp wierd uitgehaald, deſelve haaſt ſoude op ſwelle, maar of het wel ſoo gaat met een Long, die noit nogh lugt na ſigh genome heeft, dat was hem nogh niet gebleken, maar nu ſal ſyn Ed. wel onderrigt ſyn van de Heer *Wierdsma*, dat ſulx ſoo makkelyk niet gaat. Hoe ſeer eghter deſe ſig ſelve tege ſpreeke, ſullen wy nader aantoonen. Maar ſoude men hier niet durve vragen, of miſſchien de Heer *Wierdsma* wel verkeerd geblaſen hebbe, anders ſoo konde de Long ſoo veel tegenſtand niet bieden, en wel door een Kind, dat maar beſef had om te blaaſe, op geblaſe worde, dat een ieder weet, en niet hoefd beweſe te worde, wat kragt een ſagte blaſing heeft om een lichaam op te ſpanne. Daar was eens een *Anatomicus*, die in 't publyk de *penis virilis* wilde op blaſe en ſulx niet konde doen, iemand merkende dat hy verkeerd blies, nam de vryheid van te ſegge: Myn Heer gy blaaſt verkeerd, gy moet daar blaaſen en wees hem de regte wegh, als wanneer hy ſonder moeite de *corpora cavernoſa penis* met lugt vulde en het *membrum virile* deed op ſwellen. Daar ſullen ook *vitia ſubreptionis* onder het *experiment* nemen van de Heer *Wierdsma* onder geloopen hebbe, waarom men daar geen ſtaat op kan maaken, die wy nu niet wille nagaan om na te ſoeke en uit te vorſchen. Ik wil gaarn bekenne, dat ik om ſulke Longetjes op te blaaſe weinigh kragten behoef aan te ſpanne, en het door de uitterlyke lugt, ſoo als in myn Ontwerp getoont hebbe, gemakkelyk geſchiede kan. Ja nader ſal ik toonen, dat als 't waar was, dat 'er ſoo veel moeite toe vereiſt wierd, als de Heer *Wierdsma* wil, dat 'er toe vereiſt word, dat ſulx wonder tot ſtaving van myn gevoelen ſtrekken moet; en tot omverſmyting van het gevoelen van u Heeren *Approbateurs*, en der gener die u Heerens party in deſen gekooſen hebben, ſonder te weten of ſy voor of tegen ſpreken.

Voorts traghten de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* uit op gemelde ſtellingen, als een onverſettelyk grondbeginſel, aan de wereld te beduyden en wys te maaken, dat, als de Long van een eerſt geboren Kind, in het water geſmeten, ſonck, het Kind na de geboorte nogh wel had kunne geleeft hebbe, en evenwel voor de eerſte inademing nogh konde geſtorven zyn, dat ſy buyte haar ſoo genaamd *principium* &c. met de alderminſte ſchyn van waarheid, 't zy door voorvallen of kragt van redenering niet weten te beveſtige, want ſulx ſtaat opentlyk op het tytelblad, van de door U Ed. geapprobeerde ſtellingen te leſen. T. w. *dat een geheel ſinkende Long van een nieuw geboren Kind, geen volkoomen teken is, dat ſoodanigh Kind voor de geboorte geſtorven is, maar een vaſt teken, dat het noit geademd heeft, en egter eenige tyd* NB. *na de geboorte kan geleeft hebbe.*

Op

Op dat derhalven, dit soo consciencieus teder en gewigtig stuk, van soo veel nasleep en droevige gevolgen, eindelyk nader, soo veel immers mogelyk, in het daghligt worde gestelt, soo hebbe ik my dese moeyte niet willen onttrekken, op dat het gemeen hier niet van versteken soude zyn.

Den Leser geve dan agt op sulke voorvallen, die de saak moeten betoogen, soo als myne eige ondervindig my aan de hand gegeven heeft, als ook op die, door geloofwaardige menschen, soo in, als buyten de kunst, daar men staat op maken, en op vertrouwen kan, ons medegedeelt syn; t. w. dat veele Kinderen in de geboorte reeds met het hoofd gebooren, en verder onder deselve, geluyd geven, alsoo dit de spil is, daar het gansche rad op drayd; en hooger kan men het met sekerheit niet afleyden, alsoo ik gaarne toestaa, dat een Kind, soo langh het natuurlyk in de geboorte staat met een gebrooke water, niet ligt lucht na sigh nemen kan, door dien de wegen, daar een Kind om gebooren te worden, door passeren moet, sigh soo door haare natuurlyke t' saam trekkende kragt, om het hoofd, en lichaam van het Kind, toesluiten, dat de buyte lucht natuurlyker wyse geen doortogt vindende, om in de Long in te dringen, geweerd word. Egter stel ik het niet onmoogelyk, soo als in myn Ontwerp gesegd hebbe, dat als deselve een wegh vond om 'er in te dringe, het soude kunne doen. Waar toe aanleiding soude kunnen gegeven worden, wanneer een *Vroed-mr.* of *Vroed-vrouw* om een kwalyk gekeert Kind, wel te keeren, met een nabehooren bekwaame hand, door de *vagina* tot in de *baar-moeder* te brengen, aan de buyte lucht, om tot in de Long van het Kind in te dringe, gelegentheit gaf. Edogh of de lucht dan tot in het Kinds Long in drongh of niet indrong, dat soude nogh aan myn saak veel geven, nogh nemen; maar wanneer ik met dughtige getuyge, middag-klaar aantoon, dat sulx meer maalen geschied, als het hoofd gebooren is, of verder in de geboorte, dan meen ik aan het oogmerk voldaan te hebbe. Voor en aleer ik tot dit te bewyse verder overga, versoek ik den Leser te wille overwegen, of niet die bespotting op de *Approbateurs Schellinger* en *Wierdsma*, die in de lasterlyke aanmerkingen, te sien op het einde van het 13de en begin van het 14de blad over myn Ontwerp, op my hebben afgegeven, op haar self niet diende t' huys gebragt te worden, alwaar sy uit myn Geschrift dese volgende woorden uitkippen t. w. dat al was het Kind soo ver niet gebooren (versta dat het hooft nogh tot buyte de geboorte niet doorgeschooten was) soo soude het evenwel kunnen gebeuren als de *Vroed-mr.* of *Vroed-vrouw* de baarende vrouw ondersloegh, en de hand tusse de *vagina* en het Kinds hoofd (t. w. om het wel te keeren) na binnen bragt, dat 'er een wegh konde gemaakt worde, dat door de neusgaaten of mondtje de lucht tot in de Long konde ingaan, dat sulx soude kunne geschiede, schoon niet met dat uitwerksel, om daar door geluyd te veroorsaaken, maar wel om de Long voor geheel of ten dele dryfbaar te maken. Te meer, als men eens begrypt een ruyme ontsluyting van des baar-moeders mond door het perssen van het Kinds hoofd op de selve, dat het hoodftje door

de mond tot in de *vagina* voor een gedeelte doorſchiet, moet dan de hand tuſſchen de *vagina*, en voor een gedeelte, 't zy groot of kleyn, tuſſchen het hoofd van het Kind niet door gaan en geplaatſt ſyn? Soo dat myn geſegde natuurlyk onder het begrip valt; maar ſoude ik niet met regt moogen vragen, of om ſulke onkunde niet moeſt geſchreid worden, wanneer men een beſchryving ſiet geven van een wel gekeerd Kind, ſtaande met een beſloote water voor de geboorte, en nogh niet in de geboorte, ſoo als ter neer geſtelt is in de XXVIII. Stelling, en door de Heren *Approbateurs* goed gekeurt, dus luydende op de 3de nommer, namelyk met het aangeſigt tegen den endel-darm, de wand der *vagina* tuſſchen beyde zynde. Dit is een misſlag, of door onaghtſaamheit of onkunde begaan, die ik gaarn over het hoofd had geſien, als weſentlyk tot de ſaak niet doende: daar ſynder nogh wel van meer belang, ſoo door de *Approbateurs* als Noodhelpers begaan, gelyk aangetoont ſal worden. Voor eerſt vraagh ik, hoe komt de *vagina* hier te pas, daar het Kind nogh in volle vlieſen en water beſlooten, en ganſch nogh niet tot in de *vagina* doorgeſchooten is? Het ſoude natuurlyker en met de *ſtructuur* der deelen over een koomende ſyn, als 'er ſtond, de wand van de *uterus* tuſſchen beyden, is 't niet te verwonderen, dat ſulke menſchen niet meer voorſigtigheid gebruyken, en anderen nogh durve ſoo ſtout aanvallen en van onkunde beriſpe.

Om dan wederom tot het ſtuk te koomen, daar het ganſche gebouw van het *gerecipieerd* gevoelen op ruſt en ſtand grypt, dat is, dat 'er veel Kinders onder de geboorte of voort na de geboorte geluyd geven, 't welk ſoo het waar is, ſoo als 't ſal beweſen worden, dan volgt van ſelf, dat haar ganſche *principium inconcuſſum of onverſettelyk grondbeginſel* in duygen valt. Dat ſulx geſchied, heb ik den Leſer reeds in een geval, daar ik ſelf preſent ben geweeſt, in myn Ontwerp medegedeelt, dat ſoo haaſt het Kind met het hoofd gebooren was, geluyd gaf. Waar by komt, dat die ſelfde Mevrouw onlangs gelukkigh in het kraam-bedde bevalle ſynde, ſoo dat 'er myne tegenswoordigheid niet vereiſt wierd, my daaghs naar haare verloſſing, als ik d' eer hadde haar Wel Ed. de viſite te geven, met verwondering verhaalde, dat dit haar Wel Eds. twede Kind, van gelyke als het eerſte onder de geboorte geluyd van ſigh had gegeven. Dat ſulx meer gebeurd, word beveſtigt onder anderen by gelegentheid, dat ik daags voor de bevalling van opgemelde Mevrouw, onſe door lange en veel ondervinding geoeffende Stads *Vroed-vrouw* aldaar ten huyſe ontmoetede, welke ik aangaande dit ſtuk, in de tegenswoordigheid van beide de Moeders van deſe Mevrouw, beide Vrouwe van het eerſte fatſoen, aangaande deſe ſaak ondervroegh, of aan haar meer ſulke voorvallen in haare bediening, dat de Kinders in en onder de geboorte geluyd gaven, waaren voorgekoomen? waar op ſy my antwoorde van ja. En nu onlangs een oude Menniſte Vroed-vrouw, met goed *ſucces* haar ampt alhier waarnemende, aantreffende, ſoo liet ik niet na haar aangaande meer gemelde voorvallen te ondervragen, t. w. of ſy wel ondervonden had, dat de Kinderen in de geboorte

geluyd

geluyd gaven, waar op sy vaardigh antwoorde van neen, oordeelende dat sulx aldaar ter plaatse, (en te regt) niet geschiede konde. Ik merkende, dat sy door dat staan in die situatie verstond, soo als die in de XXVIII. *Geapprobeerde* stelling door de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* na behoore uitgedrukt staat, als men maar in plaats van de *wand der vagina*, die van den *uterus* plaatst, in welk postuur het onmogelyk, soo als ik met haar eens ben, geschieden kan; weshalve verder vragende, of het haar ook niet wel voorgekoomen was, als het Kind reeds met het hoofd gebooren, of verder in de geboorte doorgeschooten was, waar op sy sonder bedencking vaardigh antwoorde, dan kan het wel geschieden, en dat is my *oft*, dat is te seggen, dikwils soo ontmoet. Daar by heeft my na het uitkoomen van die lasterlyke aanmerckingen, een Heer met my in gelyke waardigheid gesteld, als ik by occasie met syn Wel Ed. over dit stuk gesprek had, verhaald, dat sulx ook in een van syne Kinderen gebeurd was, na dat syn geliefde Egtgenoot daar van enige tyt langer, als na gewoonte en verwaghting in arbeid geseten had, soo dat men sigh begon te bekommeren, of het Kind niet wel dood mogt syn, eindelyk het Kind, met het hoofd tot buyten de geboorte doorgeschooten synde, soo hoorde de Vroed-vrouw NB. geluyd, waar op deselve met een verbasende blydschap uitriep, Mevrouw U Ed. Kind dat leefd nogh, en wierd kort daar na, het Kind gelukkig en levendig gebooren. Ja dat sulke gevalle meer maalen gebeuren, word ons van eenvoudige Vrouwen, die veel maalen, by verlossende vrouwen tegenswoordigh syn geweest, van gelyke versekert. En dat meer is, en klem aan dese saak byset, is, dat my door den welervaren *in de heel kunst* en van gelyke beroemd *Vroed-meester Woelesius* woonende tot Grypskerk in onse Provincie, digt aan de grense van *Friesland*, aangaande dese voorvallen, in een brief ter beantwoordingh van eene, die ik hem toegesonden had, medegedeelt heeft, (deses Vroed-meesters *merites*, als te over bekent, hebbe ik niet nodigh op te haalen) in de volgende bewoordigingh: Op U Ed. versoek Myn Heer! te weten, soo ik U Ed. wel versta, is die vraagh, of een Kind wel geluyd geeft voor en aleer het geheel gebooren is? al waarop niet anders, als eenvouwdigh van ja, kan antwoorden, en nu in korten by een Vrouw digt by *Aduard*, op sondagh den 23. October bejegend is, en wel verscheide maalen, soo dat sulx naulyx (NB.) als iets extra in myn dagh regiſter noteer: dus ver de eige woorde van den *braven* Vroed-meester *Woelesius*. Al had ik geen andere getuygenis als dit, soo was het genoegh tot staving van het *gerecipieerd* gevoelen. Maar ik kan den Leser versekeren, dat ik nogh andere *Vroed-vrouwen* hier over onderhouden hebbe, die my als de voorgemelde, op dit *sujet*, berigt gegeven hebben. Uit dese eenvoudige sonder bewimpeling voorgestelden, en door ondervindingh beproefden voorvallen, gevoegt by dat van *Anna Jetses* op het Vliet sal een onzydige Leser klaar moeten overtuygd worden, dat dewyl vele Kinderen onder de geboorte geluyd geven, dit vooronderfteld, dat sy lucht na haar genoomen hebben;

ben, en heel ligt tot ons gevoelen over te haalen fullen fyn. Gelieve de Heeren *Approbateurs* haar hier door niet te laaten overtuygen, fy kunnen het haare na haar welgevalle behouden en koefteren; ten minften een yder onpartydige fal haaft gewaar worden, dat men uit de opgemelde voorvallen, het regte *principium inconcussum* moet afleiden, en dat de redenen daar uit gehaald onbetwisbaar fyn; en heeft den *Hoogh-geleerde* Heer *Bohnius* in fyne Differtatie de *infanticidio* ook gefteld, dat de vrugt in de geboorte ftaande eenige lucht na figh neemt, voor dat het foo ver is door gefchooten; derhalve moet haar gepretendeerd *principium inconcussum* van figh felf in duygen vallen, en de flotreden hier uit opgemaakt van nul en van geen waarden, ja vals fyn. Hier moeten wy noodfaaklyk ter toets brengen, de oorfaak of de gevallen, waar uit defe *verschillende Heeren* het tegendeel, t. w. dat de Kinders in de geboorte geen lucht na haar nemen of kunne nemen, tragten te beweeren: de gevallen; waar uit fy meenden fulx te betoogen, fyn te lefen in de voegfels pag. 25. en 26. op fommige voorgaande ftellingen, uit welkers hoofden fy de onmoogelykheid van het inademen onder de geboorte foeke daar te ftellen. Ik fal uit die verklaringen, door de Heeren *Ruysch* en *Boekelman* gegeven, 't geen, daar het op aankomt, en ter faak diend, enkel en alleen maar *excerperen*, het overige van de dry gevallen, kan den Lefer op gemelde 25. en 26. pag. nalefen; De faak is dan, dat fy Heeren een en ander Vrouw van een dood Kind, dat eenige tyd te voren levendig voor de geboorte hadde geftaan, verloft hadden, onder anderen een, welkers armtje ten fchouder toe was uitgefchooten geweeft, en dat ook verfcheide maalen weder door de *Vroed-vrouw* was ingebragt geweeft, en defe Kinders alle, na dat fy door hulp van opgemelde Heeren dood in de wereld waren gekoomen, zyn door haar ook gevifiteert, en onderfoek op der felver Longen gedaan fynde, foo is 't haar gebleken, dat defelve fonken. Uit defe dry gevallen vragen fy pag. 27. of men daar uit geen reden genoegh foude hebben om te denken, dat indien het konde wefen by voorval van het breken der vliefen en by gevolg onder of na het aflopen van het water, de lucht konde in de Long van de vrugt koomen, het in defe gevalle moefte gebeurd fyn? Sie verder in haare byvoegfels. Ik fegge in plaats van moeft gebeurd fyn, dat het wel foude hebben kunnen gebeurd fyn, en fchoon dat het hier niet gebeurd is, dat bewyft niet, dat het niet fuode kunne gebebeuren en doed tot de faak niet, daar het hier op aan komt: de grootfte *remarque*, daar men het uit befluyten foude, word van Haar Ed. gemaakt, op dat Kind, welkers armtje ten fchouder toe meer malen uitgefchooten en weer ingebragt was geweeft, 't welk niet anders op te loffen is, als dat in die fituatie het Kinds hoofd met het aanficht elders anders in de lyf-moeder na toe is gekeerd geweeft, dat 'er geen lucht heeft by kunnen koomen, en 'er ook niet anders uit op te maaken is, als dit.

En in het geval, daar *Bohnius* in fyne Differtatie de *infanticidio* van fpreekt, daar fal de lucht tot de Long ingedrongen fyn geweeft, en daarom fegt hy,

in

in partu hærens fœtus aliquid aëris admittere potest. d. i. aan de vrucht in de geboorte staande kan eenige lucht toekoomen. En om dat *Overcamp* sulx tot viermaalen ook had ondervonden in een en deselfde vrouw, daarom beroept hy sigh op *Overcamp* en te regt. Den Lezer siet, hoe dat de ondervindingh, van dese vier wakkere mannen genoteert, van den anderen verscheelt, de twe eerste als *Ruysch* en *Boekelman* hadden ondervonden, dat 'er geen lucht in de long van dese kinderen was ingegaan, *Bohnius* en *Overcamp* dat eenige lucht onder de geboorte in de Long was ingegaan, en daar uit besllooten zy, dat een Kind in deselve lucht kan na sigh nemen, en ik geloof dat die Heeren ter goeder trouw, ons de gevallen, soo als haar voor gekoomen zyn, opgegeven hebben, en de twe laatste soo wel als de twe eerste Heeren in desen geloof meriteren, en daarom uit dese gevallen niet anders op te maaken is, als om het experiment van het dryve en sinke van de Long der eerst gebooren Kinderen twyffelaghtigh te maaken, voornaamentlyk dat het dryven van Long geen absoluyt teken is, dat het Kind levendigh ter wereld is gekoomen; maar wel dat het lucht na sigh genoomen heeft, en vervolgens in of na de geboorte geleeft heeft. Soo als het ook is, dat *Overcamp* nogh nader bevestigt, (dat hy sekerlyk ook ondervonden sal hebben) seggende, dat als de vrouw in 't baren is, en als een vrucht volgens ordinaire cours met het hoofd eerst voor den dagh komt, kan deselve beginnen te *respireren*, en na dan eenmaal *gerespireert* of lucht na sigh genoomen te hebben, soo worden de longen opgeblaasen; Dat dit laatste seggen van *Overcamp* de waarheid is, meen ik reeds door geloofwaardige getuygen bevestight te hebben, soo dat men het beroepen van *Bohnius* op *Overcamp* moet billyken, en niet te beschuldigen is, dat hy tegen de *evidente* waarheid van *Ruysch* en *Boekelman* iets ter neer gesteld had, want men soude het kunnen omkeeren en seggen, *Ruysch* en *Boekelman* hebben tegen de *evidente* waarheit van *Overcamp* en *Bohnius* iets ter neer gesteld. Maar soo als ik gesegt hebbe, 't syn alle geloofweerdige Heeren, soo dat men haare opmerckingen, schoon van den anderen verschillende, alle voor waarheid moet aannemen, 't was *Bohnius* maar te doen om het *experiment* van het dryve der Long twyffelagtigh te maake soo als 't ook is, soo als hier voren gesegt hebbe, ja meen de saak daar door, voor soo ver het betreft het teken van 't dryven der Long, afgedaan te syn, dat ik aan het oordeel geve van een yder, die onpartydigh dus ver het *gerecipieerd* of tegenstelde gevoelen mogt hebben aangekleeft of hy syne gedaghten in desen wil veranderen of by deselve blyven.

En na dat *Overcamp* en *Bohnius* die gevallen hadden by gebragt, soo voegen sy daar by, dat 'er een geval kan gegeven worden, dat de vrught dood ter wereld komt, en dat egter desselfs Long bevonden word te dryven; Als men dan daar uit wilde, volgens partyen haar *inconcussum principium*, besluyten, dat soon Kind absoluyt levend, niet alleen gebooren was, maar nogh soo lang geleeft heeft, dat het eerst heeft kunnen inademen, en dan daar nogh by wilde voegen, dat sulx een *aldernaaste teken* was, om Kinder moord te ont-

dekken, hoe droevig zou men te pas koomen? ik fchrik als ik daar om denck. Dewyl het dan feker is, dat de Kinderen in de geboorte lucht in de Long krygen, en in de geboorte kunnen fterven, foo is 't van gelyke waar, dat fy deels fterven door *verftikking*, *verworging*, *verfmoring*, deels door dat den omloop van het bloed verhindert word. Al waarom het van fommige een feer onbefchaamd en ftoud feggen en berifpen is, als fy F. *Mauriceau*, P. *Portal* en *anderen*; dat fy onbedagt de foo even gemelde woorden gebruyken, die fy waarlyk bedaghtfamer ter neer fullen hebben gefteld, als die *berifpers*, met fulke Heeren over die bewoordingen foo te bekladden. Ja *Bohnius* had geen andere *exempelen* van noden, als die hy van *Overcamp* over had genoomen, en het tegegeftelde moeft van anderen te berde gebragt worden, en als dat door andere al gefchied was, foo konde het dogh niet anders uitwercken, als de faak maar twyffelagtig te maaken.

Nu konde ik 'er mede volftaan om myn gevoelen te doen ftand grypen, alfoo uit meer als een voorval getoont hebbe, dat niet tegenftaande de drukking der ingewande van de buyk op het *diaphragma* of *middelrift* in de Longen der Kinderen fullende gebooren worden lucht ingaat, *nam ubi rerum teftimonia adfunt*, *non opus eft verbis*. Maar het diend nogh noodfaaklyk bewefen te worden, dat felf de *diaphragma* en andere werktuygen tot de ademhaling dienftigh onder de geboorte werken, en dat in geenen dele (als gewaand voorgegeven word) de verloffing voor de barende vrouwe daar door befwaarder valle foude, *quod in partu*, *veri nominis*, *aëris nos ambientis in pulmones ingreffus*, *&* *ex iis ejus egreffus fiat*, dat 'er waarlyk een lucht die ons omringd onder de geboorte in de Longen in en uit gaat, daar meen ik, fal uit het gemoveerde niemant meer aan twyffelen, fulx blykt immers uit het hooren geluyd geven van veele Kinderen, in en onder de geboorte. Nu is 't feker, wanneer de lucht alleen maar in de Long indrongh, en niet weer uitgeperft wierd, foo konder geen geluyd door veroorfaakt worden, foo feker als dit nu is, is 't ook, dat de lucht fonder voorgaande oorfaake, of *actor*, het evenwigt van de lucht niet kan benoomen worden, (foo als 't pag. 2. van de opmerckingen op myn Ontwerp genoemt word) en in de Long niet in, en daar na uitgaan, foo als ik in myn Ontwerp alleen door eenige proefnemingen klaar hebbe willen toonen: ja dat dit geluyd veroorfaakt word door die lucht, fonder welke wy niet leven kunnen, en dat in genen delen 'er geluyd geformeert kan worden door een fyne lucht, het geen van alle, die in de natuurkunde waarlyk ervaren fyn, ook beveftigd word, fulck hebbe ik niet nodigh hier verder te beveftigen, alfoo de Heer *Bernardus Idema* Med. Doct. te Leeuwarden, *in fyne nodige en afgeperfte tuffchen infpraak*, tegen *Petrus Idema Med. Doct. tot Sneek* dat ftuk onwederfprekelyk uit brave Aucteuren beweefen heeft, waarom ik den genen, die het nodigh heeft daar nogh in ervaren te worden, daar na toe wyfe. En by aldien in 't vervolg geen anderen figh op doen, gelyk ik ook vaft vertrouw dat niet ligt gebeuren fal, die meer klem en gewigt tot

fta-

ſtaving van U Eds. *onverſettelyk grond beginſel* byſetten, ſoo heeft het geen hoop, dat het op die fyne lucht ſal kunne ruſten. Vervolgens is 't nogh minder als op een ſand-grond gebouwt, en ſoo is 't en blyft het los en wankelbaar, en word ligt omver en overhoop geworpen, ſoo als door de Heer *Bernardus Idema* reeds al gedaan is geweeſt. Voorts bewyſt ook het ſeggen van de ſulke, die onder een aantal van gevallen, al was het tienmaal verdubbeld, dat ſy 'er tegenswoordigh waren geweeſt, als een vrouw verloſte, noit Kinders in de geboorte hadde hooren geluyd geven, ja al was ſulx door de *Vroed-meeſter* beveſtigd, dit ſegge ik bewyſt niet, dat het daarom niet moet of kan weſen, dat een Kind in de geboorte geluyd geeft, en dat als het ſoo gebeurde, het de fyne lucht doen ſoude. Maar, als 't door die lucht, welke wy inademen geſchiet, dat 'er geluyd gemaakt wierd, als uit dat Kind van *Anna Jetſes* op 't Vliet volgens getuygeniſſe gehoord is, dan bewyſt het by ſommige te veel, en daarom menen ſy dat het nietmetal bewyſt, is dit niet een onnoſel argument of tegen bewys? ik meen van ja! En deſulke, die het geven van geluyd der Kinderen onder de geboorte ontkennen, en als voor onmogelyk houden, ſtellen vaſt, dat ſulx dikwils voort na de volkoome geboorte geſchied, wanneer dan waarſchynlyk het Kind nogh onder de armen niet ſal gevat ſyn geweeſt om de *diaphragma* van het drukken der ingewanden van de buyk te libereren, en vervolgens heeft toen het Kind nogh geen gelegentheit tot ademen na haar *principium* gehad, en evenwel geeft het dan voort na de verloſſing al geluyd. Als ſulx waarlyk algemeen opgemerkt word, en in myn Ontwerp ook al aangehaalt hebbe, ſoo is 't wel te dencken, dat die het geluyd geven voort na de verloſſing erkennen, en de onmogelykheid onder de geboorte, dat die het *experiment* van den loflyken *Approbateur Wierdsma* nogh niet geweten ſullen hebben, of ſoo ſy het geweten hebben, door de fyne lucht in gedagte ſoo opgetoogen ſullen ſyn geweeſt, dat ſy niet ſullen gedagt hebben, dat daar uit noodſaaklyk en onwederſprekelyk volgd, ja daar ingewikkelt in opgeſlooten legt, dat die Kinderen, die voort na de geboorte geluyd geven, al in en onder deſelve lucht na haar moeten genoomen hebben, of het *experiment* van Dr. *Wierdsma* is vals, want daar geblykt het uit, dat de lucht ſoo makkelyk in de Long niet kan ingeblaaſen worden, al is deſelve al vry van de drukking der ingewanden van de buyk. Nu vraagh ik de Heeren *Approbateurs* of niet? haare Helpers, omverſtoters ſyn van haar *principium inconcuſſum?* Haddet gy Heeren dan ook geene reden gehad om op die ook ſoon afgryſelyke hagelbuy van laſteren uit te ſtorten? Immers hier door moet gy Heeren in de uitterſte engte gebragt, en van de wal in de ſloot geholpen ſyn. Of durf je wel ontkennen, dat ſulke eenvoudige opmerkingen, als U Ed. Helpers te voorſchyn brengen, U Ed. gepretendeerd *inconcuſſum principium* niet volſlagen op loſſe ſchroeven ſetten, en als gy het bekend, dan was het genoomen *experiment* niet alleen vals, maar teffens van nul en geener waarde. Want in deſe overeenbrengingen is een volſlage onmogelyk-

heit, t. w. bekennen dat de Kinderen voort na de geboorte geluyd geven, en soo veel moyten te hebben om de Long van een Kind, dat nogh niet geademd heeft, op te blasen: Dat kan onmogelyk sluyten; want na U Ed. Heerens stellingen kan het niet geschieden, dat onder de geboorte lucht in de Long indringd voor de volkoome verlossingh, en kan men dan met regt uit die selve stellingen niet opmaken, dat het van gelyke onmogelyk is, dat een Kind voort na de geboorte soude kunne geluyd geven, voornamelyk als het *experiment* genoomen, en met soon ophef van de Heer *Wierdsma* beslooten waarheit is, dat 'er NB. een oneindigh werck toebehoort om soon Longetje op te blaasen. Immers als dat soo was, dan moester al eenige tyd na de verlossing voorby stryken, eer de Long door de lucht wierd uitgeset, ja al wierd dese uitsetting dan nog al door Doctor *Wierdsmaas* kragtigh blasen geholpen, en wat meer, dan moet 'er de lucht daar na ook nogh wederom uitgeperst worden, sal der geluyd door veroorsaakt worden. Soo dat men siet, dat den eenen den anderen syn sentiment, sonder toelegh, uit onkunde omverstoot. Ja sulke overeenbrengingen vind men 'er meer, die slot nogh sleutel hebben, als by voorbeeld een sinkende Long by een *scirrhus*, om dat die ook sinckt, te vergelyken, en om dat ronde, dikke, qualyk riekende etter qualsters uit de Long worden uitgesmeten, ook wormen en steentjes daar in gevonden worden, dat sy daarom uit blaasjes bestaat, dit syn al tege natuurlyke gevallen en kunnen niet betrekkelyk gemaakt worden om de natuurlyke gesteldheid van de Long te beschryven; ja als men op syn *Savoyaars* (van welke wyse haare aanmerkingen vol syn) wilde ageren, om den Leser tot aandagt op te wekken, soo soude het hier de regte plaats syn, daar ik, maar met behoorlyke bescheidenheid, den Lezer versoek, hy wil met attentie eens overwegen, het geen pag. 12. in haare aanmerkingen gevonde word: alwaar met regt staande gehouden word, dat de natuur de *inventie* niet volgd, maar de *inventie* de natuur moet volgen, myn Onderwerp (seg liever ons Onderwerp, want de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* hebben de aanmerkingen op myn Ontwerp, immers soo in saaken als bewoordingen *geapprobeert)* is de de Long van een Kind nogh ongebooren, en staande soo gebooren te worden (als stelling XXVIII. enz.) nevens alles, wat tot de rust voor de geboorte en tot de *actie* na de geboorte, tot myne betooging (liever tot haare betooginge) *onpartydigh* betrekkelyk is: Enkel volgens het begrip van *Hippocrates* den egten, en geen door een gemaakten *Medicus*, *ubi natura vergit*, *sequitur* &c. om dat de natuur leerd, dat het Kind volgens opgemelde stelling in de geboorte staat, en het *diaphragma* gedrukt word door des buyks ingewanden, en de *inventie* dese situatie moetende volgen, dat men daarom moet besluyten dat de Long geen lucht na sigh neemt, en de wercktuygen tot de ademhaling niet kunne wercken. Of dit nu *onpartydigh* genoomen, tot haare betooging betrekkelyk is, geef ik aan den Leser, uit myn *geallegeerdens* van het geluyd geven *in* en *kort* na de geboorte; te beoordeelen over; ja of dit

niet

niet een nieuwe wyse van uitleggen der schriften van *Hippocrates* is, daar niemant in onse dagen om gedaght heeft, dat *Hippocrates*, daar hy segt, dat de natuur de *inventie* niet volgd, maar de *inventie* de natuur, sulx op dit voorwerp (t. w. als het Kind reeds met het hoofd gebooren is, en de *diaphragma* in die staat nogh gedrukt wordende van de ingewanden van den buyk) soude *applicabel* gemaakt hebben, en ik wilde wel eens, van wie het ook zy, vernemen, dat hy het met regt hier *applicabel* opmaakte, om 'er dat gevolg uit op te maken, dat Heeren *Approbateurs* daar uit getrokken hebben, t. w. dat het daarom onmogelyk was, dat de Long in opgemelde plaatsing van het Kind, lucht konde in sigh nemen. Ik meen; dat ik met dugtige getuyge beweerd hebbe, dat in die *situatie* de lucht in de Long gaat, want anders was het onmogelyk, dat 'er onder de geboorte of voort na deselve, geluyt uit de Kinderen konde gehoort worden. Het seggen van *Hipp.* blyft hierom evenwel waarheit, want de *inventie* leert ons dat de Kinders geluyd onder de geboorte geven, de *inventie* dan de *natuur* volgende, besluyt daar uit, dat onder de geboorte waarlyk lucht in de Long ingaat. En verder so als ik in myn Ontwerp hebbe getoont, dat het Kind sonder ademen na de geboorte niet konde leven, als de byzondere wegen, daar het bloed in de Kinderen by de moeder om in 't leven te blyven sonder ademen, doorgaat, voor de geboorte geslooten wierden, soo als uit haar laatste stellings inhoud geblykt, maar daar antwoorden zy niet op, trouwens dat doen sy op geen een saak, sy hadden haar andersins met lasteren niet behoeven op te houden als sy dat hadden kunnen doen, 't was haar ook te kwastigh, sy durfden dat niet onderleggen, om haar niet meer in het war-net te helpen, en als sy de swarigheden, haar opgeworpen, sullen oplossen, soo leggen zy die uit, met den Leser na haare stellingen te wysen, of te seggen, wy hebben geen bry genoeg om de tegensprekers de mond te stoppen, sie pag. 25. de XIII. §. van haare Aanmerkingen. Syn dat geen kraghtige oplossingen van saken? Men soude hier nogh wel wat meer over kunnen seggen, maar sal liever voortgaan en toonen, dat de *diaphragma* onder de geboorte werckt, als ook haare, dat is, soo wel des eenens als des anderens onkunde in 't werk der ademhalingh. Voor af stelle ik vast, dat niemant, wie het ook magh wesen, de opgemelde voorvallen, t. w. dat veele Kinderen in de geboorte, of voort na de geboorte, geluyd geven, sal durven loochenen, want dan soude alle eerlykheit en trouw van menschen moeten verbannen, en op het einde syn, ja geen *fides historica* meer plaats hebben. Wilt gy Heeren het eerste ontkennen, dat de Kinders in de geboorte geen geluyd geven? het twede voort na de geboorte sult gy niet ligt ontkennen, en dat niet doende, dan bekend gy, dat 'er in, of voort na de geboorte geluyd te geven, ingewikkelt in opgeslooten leid, dat 'er reeds onder de geboorte lucht in soon Long moet ingegaan zyn, daar voort na de verlossing geluyd uit gehoort word, soo dat, hoe het ook van U Eds opgenoomen word, gy altyd het byltje kwyt syt. Voorts staat

het vaſt, dat, ſal de Long lucht na ſigh nemen, voor af daar toe gelegentheit aan de ſelve moet gegeven worden, en om deſe gelegentheit te verſchaffen, moet des luchts evenwigt benoomen ſyn en nader benoomen worden, deels is die benoomen door de lucht ledige plaats in de borſt in myn Ontwerp reeds beweerd, ander deels word die benoomen door de wercking van het *diaphragma* als *actor* onder de geboorte, en om daar na geluyd te verwekken, moet de borſt, eerſt verwyd ſynde, weder nauwer gemaakt worden, waar door de lucht uit de Long weer word uitgeperſt, want anderſins kon 'er geen geluyd gemaakt worden. Om dit met een dugtigh bewys te ſtaaven, ſoo laaten wy eens ſien, wat den ſeer geleerde Heer *Boerhaaven* heuglyker gedaghtenis in ſyne *Inſtitutiones Medicæ* §. 626. daar van ſegt, namelyk dat het menſchelyk geluyd geformeert word door de uitgeperſte lucht, die in de geheele omtrek van de Long ſigh had opgehouden, en deſe uitperſſing, (ſegt hy) geſchied door die wercktuygen, die de borſt verengen, ſoo dat het *diaphragma* niet alleen gewerkt heeft om de ruymte van de borſt grooter te maaken, op dat de lucht door haare ſwaarte daar in dringe, maar ook gewerckt heeft om die ruymte te vernauwen, en de lucht 'er uit te perſſen door dien wegh, daar ſy door ingegaan was, dat is de *glottis* of *ſtrotten-hoofds opening*. Soo dat, niet tegenſtaande de drukking der ingewanden door haare ſwaarte op het *diaphragma*, het ſelve op voorſeide wyſe gewerckt heeft. Hier ſoude ik de aangehaalde *experimenten* in 't begin van myn Ontwerp, wel wederom kunnen opperen, en op het voorwerp *applicabel* maaken, maar voor een verſtandigen Leſer behoeft het niet, die weet, dat ik die by gebragt hebbe, alleen om aan te wyſe, hoe dat de lucht uit haar evenwigt hier door gebragt ſynde, haare ſwaare en veeraghtige kragt dan eerſt ſightbaarlyk oeffent, en ten gevalle van onverſtandige is het den moyte niet waard. Ja het is ook genoegh, dat ik door geloofwaardige getuygen (dat de Kinders in de geboorte geluyd geven) beweeſen hebbe, dat de werckingh van het *diaphragma* door de opleggende ingewanden des buyks op de ſelve niet belet word, ſchoon die wercking, om de opgemelde ſwaarte, wel wat beſwaarlyker moet vallen. Verder moet den Leſer getoont worden, hoe bedroefd de Heeren *Approbateurs*, ſampt noodhelper, aangaande de oorſaak van de eerſte inädeming reſonneren. Men overweege dan eens met aandagt de XXXVI. ſtelling, daar ſy ſeggen (al blyvende vaſt vertrouwen op haar onnoſel *principium inconcuſſum*, t. w. op de drukking der ingewanden van de buyk op het *diaphragma*) het *diaphragma* moet in 't geheel of ten dele plat ſyn, of liever onder den invloed van de lucht plat worden, eer kan 'er geen inademingh geſchieden of begrepen worden, voor ſo ver het tot de ademhaling moet dienen: Dus ver de XXXVI. ſtelling. Wie ſiet niet, hoe confuys ſy hier over de inademing reſonneren? De oorſaaken en de gewrogten onder malkanderen *confunderende*, en het een voor het ander houdende. 't Is immers yder bekent, dat de inademing onmogelyk geſchieden kan, om daar door geluyd te veroorſaaken, voor en aleer dat het

dia-

diaphragma, min of meer vlakker word, en soo dese verandering van het *diaphragma* niet voorging, de lucht om geluyd te geven sou in de Long niet ingaan, soo dat het geheel wat anders is, als onder den invloed van de lucht vlakker te worden, ja geheel vlak kan die niet worden, om dat derselver *puncta fixa* of *vaste punten*, veel lager syn, als daar het *diaphragma* met syn *middel-punt* of *convexiteit* aan het *mediastinum* en *pericardium*, dat is aan het *middelschot* en het *harte sakje* vast is, en hierom ist onmoogelyk, dat het *mediastinum* en *pericardium*, soo ver soude kunnen mee of toegeven, om uitgerekt te kunnen worden, dat het geheel *horizontaal* of volslage *planum* soude kunnen worden, soo dat de woorden van geheel plat te worden ganschelyk niet te pas koomen. En om nogh beter begrip van de werking der *diaphragma* te maaken, soo moet men de *diaphragma* aanmercken, dat het met syn onderste regter gedeelte van de dry eerste wervel-beenders van de lenden, en in de linker zyde van het laatste en op een na het alderlaatste wervel-been van de borst, en met syn bovenste gedeelte van de geheele rand der kraak-beenige uitsteeksels van de bovenste ribben en het onderste gedeelte van het borstbeen-vleesigh syn oorsprong neemt, en daar ter plaatse vast gehegt is, en met syn *peesaghtigh gedeelte* na boove gaande aan het *mediastinum* en *pericardium*, welke delen tegelyk voor vaste punten moeten gehouden worden; uit dese vaste punten welke geen gelyke hoogte hebben, moet men begrypen dat het *diaphragma* van rondsom een booghagtige figuur maakt, en als deselve werkt, dat sy met haar vaste beginselen als onbeweeghlyk blyft, maar dat die booghswyse figuur der *diaphragma* in een regt-draadsche gedaante verandert, soo als men dat op andere plaatsen in ons lichaam meer bevind, en dit geschiedende, word, voor soo ver als het middel-rift daar toe werckt, de ruymte van de borst verwydert, des luchts evenwight meer benoomen, en die hier door in *activiteit* gebragt synde, door haar swaarte in de Long ingaat. Willen nu *Dr. Schellinger* en *Wierdsma*, en die het vorder moghten lusten, haare oogen openen, soo kunnen sy hier over na leesen, 't geen voorkomt in de *Histoire & memoir. de L' Academie Rojale des Sciences An.* 1724. *pag.* 39. *&* 40. *verders pag.* 251. *Edit. Amstel.* En NB. de onweetenheid der genen gaat nogh vry verder die stellen, dat in de inademing, het *diaphragma* na de holte der borst *concave*, en na die van de buyk *convex* soude worde, en soo in een geheele tegenstelde *situatie* soude verandert worden, of de sulke wel in den spiegel der voorsightigheit gekeeken, en de gesteldheid deser deelen wel beschouwd hebben, daar van laat ik den kundigen en oplettende Leser oordeelen? De oorsaak dan van de inademing om daar geluyd door te weegh te brengen, buyten de lucht-ledige-plaats, daar ik in myn Ontwerp van gesprooken hebbe, is neffens de andere werktuygen, de *activiteit* of beweging van het middel-rift, of daar konde geen verder inademing geschieden, veel min geluyd verwekt worden. Om dat gy Heeren die ruymte van my gesteld niet geheelyk durfd ontkennen, soo bewimpelt gy het, dat soo 'er die is, dat deselve met eenigh vogt ver-

vuld is, dat door de in- en uitademing weder weghgevoert word. Wat my belangd, stelle die vogttigheit tegen de natuur te syn als 'er die is, soo als die van opgemelde Heeren schynt opgemerckt te syn, alsoo die voghtigheid my in dier voegen noit in myne ontleedkundige oeffeningen der eerst gebooren Kinders, is voorgekoomen. Ja die het andersins met U Heeren eens gesint syn, ontkennen dit niet, maar stellen ook nogh in een Kinds borst min of meer lucht-ledige plaats, en soo syn sy aangaande die lucht-ledige plaats het nogh eenigsins met my eens. Voorts dat het *diaphragma* onder de geboorte werken kan, ja werckt, en daar door *na rato* de borsts holte ruymer word, meen ik, dat klaar bewesen hebbe. Voor soo ver nu als des borsts ruymte door de Ribbens veranderde *situatie* grooter word, daar van heb ik in myn Ontwerp iets gesegd; By dese gelegendheid sal ik het wat ruymer beschryven. Om dit wel te verrigten, soo geeft men agt op de XXXII. en XXXIII. stelling, door *de Heeren Approbateurs* goedgekeurd, daar gehandelt word van de natuurlyke *situatie* van een Kind staande in de geboorte, en daar in opgemerckt word, dat de ribben van soon staandend Kind ingesonken syn, de borst kort en vol, uit dien hoofde, seggen sy verder, alle spieren welke tot de ademhaling na de geboorte moeten dienen, nu nogh voor de geboorte neffens Long en middel-rift in volkoomen rust syn. Een yder begrypt ligt met my, dat door dit insinken der ribben niet anders kan verstaan worden, als dat deselve door de opgemelde drukking der ingewanden van den buyk, als een twede oorsaak, nader aan den anderen syn gedrongen, en vervolgens dat de ribben in het midden van haare boght na boven en uitwaarts bewoogen syn geworden, en dat daar door de ruymte van de borst vermeerdert word, soo als in de gewoonlyke inademing, door het aan een naderen der ribben, door middel van de tusschen-ribbige-spieren geschied, en des wercken, seg ik, de tusschen-ribbige-spieren in de Kinderen sullende gebooren worden, en dese Heeren bevestigen dit sonder haaren toeleg, 't geen sy anders kragtigh tegenspreken, wanneer sy dat *insinken der ribben* in die *situatie* erkennen. Om dit te bevestigen, gelieve den *Leser* te letten op het gene ik uit de seer beroemden *Boerhaaven* ophalen sal. Dien seer geleerden Heer *Boerhaaven* segt hier van, *in suis institutionibus medicis* §. 401. *no.* 13. *flexi artus*, *per vim externam*, *renitente licet voluntate*, *agentem musculus flexor ipso hoc flexu*, *in duit statum* (*7mi numeri hujus* §.) *contractionis*, *acsi proprio motu ageret tamen haud adeo valide*. Soo dat men siet, al word het lid tegen den sin bewoogen, dat de spieren, die dat andersins met toestemming van den wil soude doen, evenwel wercken, dat is, sigh in een korter spatie t' saam trekken, schoon het lid tegen den sin bewoogen word, edogh evenwel soo sterck niet. En is de vraagh verder, als de ribben in de beschrevene *situatie* soo ingesonken syn, of sy dan den selven omtrek niet beslaan, als of die door haar tusschen-ribbige spieren opgetrokken waaren geweest? Ik vertrouw dat nimant sulx met reden sal kunnen ontkennen. Is 't dan soo? hoe kunt gy Heeren dan met die genen, die het met U Eds eens

zyn,

zyn, soo blind wesen, dat gy de moeyelyke baaring, en vermeerdering der smerte in deselve, uit dien hoofde, dat, als de inademing onder de geboorte geschiede, de borst vervolgens in syn omtrek soude grooter worden, wildet afleiden. Want, na U Eds eige stellingen, is de omtrek der borst onder de geboorte soo groot, door des ribbens insinking, als gy Heeren berispt, dat sy, om de verlossing niet moeylyeker te maaken, niet moet syn, als sy soude wesen, indien de ademhaling geschiede onder de geboorte, en dat die omtrek, na U Eds. stellingen, soo groot is, als of het inademde, dat het ook onder de geboorte al doed, gelyk soo even hier voor bewesen hebbe, soo dat gy toestemt, dat gy wilt afgekeurd hebben. In een natuurlyke inademing bespeurd men soo sigtbaarlyk ook niet, dat des borsts omtrek merklyk grooter word, ja hoe iemand frisser en gesonder ademhaald, hoe men ook minder gewaar word, dat de borst in syn omtrek grooter word. Soo dat ik met regt, door dat insinken der ribben, begrype, dat de borst onder de geboorte in syn omtrek, soo ver als sy door het opligten der ribben natuurlyker wyze kan verwyd worden, nu reeds verwydt is, en soo *gedisponeert* en voor af al *gepræpareert* is onder de geboorte, om lucht in sigh te laaten en na sigh te nemen, soo haast deselve daar maar by kan koomen, en werklyk *active* te worden, dat is onder de geboorte, t. w. als die soo gevorderd is dat de lucht door de neus of mond kan ingaan, soo dat het nu wel af te nemen is, dat eer het Kind gebooren is, des luchts *æquilibrium* of overwigt door dat insinken der ribben van binnen in de borst al benoomen is: Ja dat de verlossing door de inademing onder de geboorte soude moeyelyker en vervolgens smertelyker vallen, daar merck ik dat alleen maar op aan, dat sulx daarom niet beswaarder kan syn, als wanneer de ribben door dessels spieren wercking wierden opgetrokken, of als sy door het gewigt van de ingewanden in die staat gebragt syn, en dat, als het Kind soo ver gebooren is, dat de uitgesette ribben door de inademing (die egter niet meer uitgeset syn als door dessels insinkingen) den wegh souden enger maaken en vervolgens de baaring dan daar door moeyelyker worde, maar wanneer het werck van de verlossing soo ver gevorderd is, dat het hem hier haperen soude, dan mankeerd 'er maar weinigh tot de volkoomen verlossing, soo dat die *scrupulen* of gewaande hinder-paalen of swarigheden, die hier door in de baaring soude voorkoomen, by gebragt van de allerminste importantie niet zyn, en des niet nodigh om 'er zigh langer mede op te houden. Ik soude over meer stellingen myne aanmerckingen kunnen geven, ja alsoo gefondeerd, als die ik reeds hebbe aangehaalt, maar dan soude ik myn bestek te buyten gaan, en het te groot maaken, en om geen reden tot *ineptæ cavillationes*, dat is onhebbelyke spotwoorden te geven, om dat ik sie, dat ik met quaadaardige spotters te doen hebbe, waarom ik dat ook uit *discretie*, in myn voorigh Ontwerp ook niet gedaan hebbe, en evenwel heeft het, niet tegenstaande dat het de waarheit der saaken bevattede, die *onhebbelyke knibbelaryen* niet kunnen ontgaan, daar ik meen myne saake soo

decent ter neer gefet te hebben, als ook nu, om dat het my alleen om de waarheit van foon *importante* faak te doen was, en niet om 'er foon lafter-fchrift op te gemoet te fien, daar men figh over fchamen moet. Wanneer men nu, om wederom nader ter faake te koomen, moet vaft ftellen, dat de Kinderen, met het hoofd gebooren of verder in de geboorte fynde, lucht in haar Long na haar nemen, en geluyd geven, foo als uit veelvuldige voorvallen, dat Kinders, in de geboorte geluyd geven, bewefen hebbe, en dat doorgaans de Kinders, in onegt geteeld, ftercker en gefonder fyn, en fulke vrouwluyde meeft alleen koomen te verloffen, foo vraage of daarom defe verloffing fonder behulp niet befwaarlyker valt? Ik meen in 't generaal gefprooken van *ja:* ja of het felve reeds met het hoofd gebooren fynde, in foon geftalte niet langer kan blyven ftaan, als of 'er een bekwaame *Vroed-vrouw* tegenswoordigh was, om die verloffing te *faciliteren?* 't geen een yder moet toeftemmen. En vervolgens heeft de lucht in defe toeftand nog meer gelegentheit om in de Long in te dringen, daar by befchouwende de meerdere fterkte defer Kinderen ift te befeffen, dat fulke uit een natuurlyke ingeving, *inftinctus naturalis*, om lucht in de Long na figh te nemen, de wercking defer wercktuygen, waar door de inademing gefchied, na even redigheit ook ftercker kunnen maaken, foo dat het indifputabel, en middagh klaar af te nemen is, dat de lucht onder de geboorte in de Long niet alleen gaat, maar dat ook het *diaphragma* in Kinders fullende gebooren worden, foo niet in alle, ten minften in veele voor de volkoome verloffing werckt, foo dat het *diaphragma* niet behoefd *gelibereerd* te fyn van de ingewanden van de buyk, eer die foude kunnen wercken, gelyk als gy Heeren het tegenftelde daar door hebt willen bewyfen, dat voor die afwyking het *diaphragma* niet kan wercken, foo dat fulx geheel verkeert, als U Eds. ftellingen willen, uitkoomt. En uit defe ftellingen, hebbe ik die Heeren te laft gelegd, volgens gewoonlyke uitleg-regelen, dat hier in opgefloten lagh, dat fy de wercking van het *diaphragma* aan de afwyking van de ingewanden des buyks toefchreven, waar over fy my op een *uitfinnige* wyfe, die brave luyden niet paft, voor een *falfaris* uitmaaken. Want het komt immers op het felfde uit, als men fegt, het *middelrift* kan niet wercken, voor dat het van de ingewanden der buyk *gelibereerd* is, of de wercking van het middelrift word aan de afwyking defer ingewanden als *caufæ*, *fine qua non* toegefchreven? Is dat in den aart der faaken niet het felfde? Voor my ik meen van ja! Soo dat men wel feggen magh, waar gaat de quaadaardigheid van den menfch (die figh met reden niet redden kan) niet al heen? om fyn evennaaften onregtmatigh te lafteren, als hy fig door fyn onbefonne driften laat vervoeren.

Nu Heeren *Schellinger* en *Wierdsma Approbateurs* van eenige ftellingen, en lafterlyke aanmerkingen, (want men vind in defelve niet als lafter, en geenfins dat tot omverwerping van myn Ontwerp, of tot ftaving van U Eds. gevoelen dienen kan) ik geve het aan U Eds. oordeel op de volgende manier af, foo als *Georgius Nymmannus* in het begin van fyne Differtatie *de vita fœtus*

in

in utero 1664. *by Felix Lopes tot Leyden* gedrukt, wenste dat syne toehoorders op die wyse, soo als by de *Venetianen*, na het schryven van *Camerarius*, de Raadsheeren by een vergaderden, in syn gehoor gekoomen waren. *Camerarius* segt, dat 'er tot *Venetien* onder de Raadsheeren eene loflyke gewoonte was, als sy in de *Raad-kamer* om over publyke saaken te raadplegen by een souden koomen, dat sy alle voor desselfs ingang, alle bysondere vyandschap en heimelyke wrokken onder haar, by den S. *Marcus*, (soo als sy de manier hadden om te spreeken) gewoon waren af te leggen, op dat sy een gemoed van alle herstoghten vry in publyke raads-pleging konden hebben. Dit was eene overheerlyke en loflyke gewoonte; want 't is den mensch als aangebooren, dat hy door syn ingebooren swakheid van oordeel, anderen haar werck, andersins in sigh pryssélyk, berispt, veragt en verwerpt. Soo gy Heeren nu na dese trant myne gesegdens wild ondersoeken, de saake met redenen wikken en wegen, soo neem ik U Eds. tot scheids-mannen, en vraagh, of U Eds. gepretendeert *inconcussum principium* t. w. dat een Kind voor de volkoome verlossing niet soude kunnen lucht na sigh nemen, (daar ik het tegendeel onwedersprekelyk uit ondervinding aangetoont hebbe) nu kan blyven staan, of dat het moet vallen. Ja ik denck, als gy onzydigh, met aflegging van alle wrok en vooroordeel, soudet willen een uitspraak doen, dat gy Heeren openhartigh en ronduit belyden soud, door de ondervinding en gesonde redenen nu overtuygt te syn, dat men op soo een *principium* dusver van U Eds. staande gehouden, en dat soo wankelbaar is, en haast in duygen valt, met sekerheid syne verklaring, na het visiteren, niet formeeren kan, veel min dat het in staat soude syn, om het *gerecipieerd gevoelen*, aangaande het dryven en sinken der Long van eerst gebooren Kinderen, (dat door de Heer *Bernardus Idema*, neffens my genoegh bekraghtigt is) omverre te stooten. Ik weet wel, dat het voor het vlees hard valt, om een gevoelen, daar men soo *Idolater* mede is, en dat men soo geliefkoost heeft, ja met alle ernst gemaintineert, en andere soo sterck heeft soeken op te dringen, te veranderen, en vaarwel te seggen. Te meer, als men herdenkt, dat men syn voorige *rapporten* en *advysen*, in en na de visitatien, meenigmaal daar op gefondeert, van sigh selfs daar door soude herroepen en vals maaken. Want wat kan 'er gevaarlyker uitgedagt worden, als het geen men in de aanmerckingen, soo in saake als bewoordingen door de Heeren *Schellinger* en *Wierdsma* voor goed gekeurt, leest pag. 24. daar gesegt word „Schoon ik nu *Baglivus* gedaghten, welke tot myn nader ondersoek verder aanleiding kunnen gegeven hebben, reeds tot myn genoegen in het *Tractaatje* heb gestelt soo als te sien is §. 92. pag. 14, 15. en syn Eds. *conclusie* onder pag. 8. §. 59. mede genoteert: Zoo sal ik nogtans het laatste hier nogh plaats gunnen, al soude het alleen syn om nogmaals te zeggen, dat ik daar te neffens overstemme„ (den Leser gelieve dit geällegeerde in *plurali numero*, of *meervoudigh getal* te lesen, om dat de opgemelde Heeren, door haar gegevene goedkeuring hier als sprekende worden *geconsidereerd.*)

reerd.) En waar bestaat die oveenstemming in? Namelyk dat *Baglivus* stelde, dat de Longen van de vrucht by de moeder in *utero* verstorven synde, en uit desselfs borsje genoomen in 't water gelegt sullen zinken: Maar die buyten de moeder of *uterus* gestorven syn, en de longen in 't water gedaan, dryven (voor soo ver lucht ontfangen hebben seggen de *Approbateurs*) in 't zelve; welk teken tot ondekkinge van Kinder-moordt het *allerblykbaarste* is. Of na myn zeggen, dat is ook na het zeggen van de *Approbateurs*, het *allernaaste*, dat bekend is, om Kinder-moord te ontdekken. Nu vraagh ik een iegelyk, 't zy *Rigter*, 't zy wat mensch in onse wetenschap ervaren, of ook wie het magh wesen, en soo sy pag. 24. van hare aanmerkingen seggen, al was het de onwetenheit self, of hy wel wesentlyk onderscheid sal kunnen maaken, tusschen het *allerblykbaarste*, of *allernaaste?* want het *allernaaste* is in de spraakkunde *de superlativus gradus*, of de grootste en hoogste trap om iets te sullen bevestigen, soo dat het soo veel segt, als het *allerblykbaarste*, ja dat op het voorwerp van de Long in desen op een en het selfde uitkomt, want ik meen, als ik segge het dryven van de Long is naa *Baglivus* het *allerblykbaarste* teken om Kinder-moord te ontdekken, of het is het *allernaaste*, (want nader kan 'er niet wesen) teken om Kinder-moord te ontdekken, dat het een en het selfde is: Als ik het *allernaaste* teken, dat bekent is, hebbe of weet, dan soo heb ik geen nader vannooden, want dan sluyt het in sigh, dat ik het *allerblykbaarste* teken heb of kenne, en dan heb ik 'er geen nader nodig, en soo is 't genoeg, na Haar Eds. seggen om Kinder-moord te ontdekken, te meer, om dat 'er van haar geene andere tekenen om die te ontdekken worden bygebragt: Het verwondert my grotelyks, dat sy *Baglivus*, op dese pag. 24. *geallegeert*, ook niet *corrigeren*, want die segt dat de Longen van een Kind buyten de moeder of de *uterus* gestorven dryven, daar *Baglivus* geen onderscheid in maakt, of het Kind voort na de geboorte of eenige tyd na de geboorte gestorven is, des van *Baglivus* sonder onderscheid genoomen word; en is dat soo, dan sullen 'er van *Baglivus* sekerlyk onder geteld syn, die voort na de geboorte gestorven syn, en dan hebben sy die lucht, die de Longen heeft dryfbaar gemaakt, al onder de geboorte na haar genoomen. En na het gevoelen van de *Approbateurs* moet het Kind niet alleen volkoomen gebooren syn, om lucht in syn Longen te kunnen nemen, maar die tyd ook eerst gepasseert syn, dat het *diaphragma* van de drukking der ingewanden *gelibereert* is; En als men dan nogh considereert volgens het *experiment* van de Hr. Dr. *Wierdsma*, wat oneindigh werck hy gehad heeft, om de Long op te blaasen, daar deselve, om dat de borst open was, van niets gedrukt wierd, en het daarom niet te denken is, na de Hr. *Wierdsmaas* seggen, dat de Lucht als op een sprong in de Long gaat, wat moest dan na de geboorte niet al eenige tyd (hoe lang bepaal ik niet) vooorby gaan, eer de lucht in de Long kan ingegaan syn? Nu is 't volgens de Heeren *Approbateurs* gevoelen, dat een Kind volkoomen gebooren synde voor de eerste inademing nog kan koomen

te

te sterven, daar sy egter geen een dughtigh exempel tot bewys van bybrengen. Of na het gevoelen van derselver mede-helper, wanneer dat vlies of *helm* de neus en mond van het Kind bedekkende, en den ingang van de lucht in de Long weerende, niet tydigh wegh genoomen word, en dan dat Kind voor die weghneming stervende, sullen de Longen immers in beide dese gevallen sinken, daar noghtans na haar seggen de Kinders levend soude gebooren syn, 't geen ik niet ontken, dat ook wesen soude, als 't soo kwam te gebeuren, soo als sy by onderstelling opgeven, dogh ganschelyk niet met ondervinding bevestigen. Nu magh men wel vragen, hoe sy dat met *Baglivus* syn schryven, daar sy andersins te neffens mede overeenstemmen, en die geen onderscheid maakt, kunnen overeen brengen? en hoe dat t' saam bestaan kan? Want die segt in genere, dat de longen van een vrucht, by de moeder in *utero* verstorven, in 't water sullen sinken. Hier segt *Baglivus* niet, dat Kind, wiens Longen sinken, is gestorven in de baarmoeder of wegen tusschen beide, of na de geboorte, eer het *diaphragma* van de drukking der ingewanden gelibereerd is, of eer dat vlies of *helm* van het aansigt af-getrokken is geweest, waar door anders na de geboorte de eerste inademing word belet: maar hy segt buyten eenige uitsondering, en in dese wel te regt, het is by de moeder in *utero* verstorven, ja van niets anders meldende. Trouwens, dat is geen wonder, die nieuwe uitvindingen waaren te dier tyd niet bekent. Aangaande het seggen van *Baglivus*, ten opsighte van het dryven der Longe, dat het Kind welker Longen dreven, buyten de moeder of *uterus* gestorven was, als men 'er sulke gevaarlyke gevolgen niet had uitgetrokken, soo als gesien is, dat men het houd voor het allerblykbaarste teken om kinder-moord te ontdekken, dan was het nogh goed te maaken, ja te admitteren, t. w. met uitsondering van die gevaarlyke gevolgen. Als de *Professor Croeser*, of *Doctor Bernardus Idema* sulx eens te berde hadden gebragt, t. w. als de Longen sonken, dat het Kind in *utero* gestorven, en vervolgens dood gebooren was, wat hagelbuy van lasteringen souden sy door de *Approbateurs* niet op haar dak gekregen hebben? En evenwel *Baglivus* syn gedagten in desen, worden op gemelde 24ste blad na haar genoegen te syn gehouden, hoe confuys hier door dese saak aan een iegelyk gemaakt word, blykt genoegsaam, want na *Baglivus* gevoelen is het Kind, wiens Longen in het water sinken, in *utero* gestorven, en na het sentiment van de Heeren *Approbateurs* kan het levendigh gebooren syn, en voor dat het geädemt heeft, gestorven syn, dat immers hemels-breedte verscheeld. Hadden sy gesegt, het dryven van de Longen is het *allernaaste*, of *allerblykbaarste* teken, dat bekent is, waar uit men weten konde, dat een Kind levendigh gebooren was, sonder meerder gevolgh-trekking, dat had men nogh kunnen laaten doorgaan, schoon 't egter genoegsaam bekent is, dat een Kind in de geboorte lucht na sigh neemt en vervolgens in deselve kan koomen te sterven. Ja dan had het de moeyte niet waard geweest, daar een pennen-stryd over aangevangen te

hebben, want het *corpus delicti* daar niet uit op te maken is, en wilde den Rigter naderhand of na de afgegeve *attestatie* gelegendheid daar uit nemen, van te twyffelen, of dat Kind welkers Longen dreven, t. w. na sulke *attestatien* die willen, dat het Kind volkomen levend gebooren is, wel op een natuurlyke wyse aan syn dood gekoomen is, of niet, en daar verder ondersoek op doen, sulx meen ik staat aan de gedughte hooge *Justitie*, ja ook om 'er na haar goedvinden meer aan gelegen te laaten leggen, volslagen vry, daar het de post van de *visitatores* alleen maar is, op de naukeurigste manier het doode lichaam, soo uitterlyk als innerlyk, te beschouwen of 'er ook *signa illatæ violentiæ*, of tekenen van een aangebragt geweld in ondervonden en ontdekt worden; Waar uit alleen het *corpus delicti*, en in de aftegeven verklaring de *conclusie* op te maaken is, namelyk, of uit die ontdekte kwetsing de dood onvermydelyk door sigh self heeft moeten volgen, dan of die op sigh selve gelaaten synde de dood daar uit gevolgt is, en hoever dat gaât, sal een oplettend *Genees-heer* of *Heel-meester* ervaren in de ontleedkunde, waar door hem het gebruyk der delen, en wat invloed die op het leven hebben bekent is, wel weten; wanneer de Longen dan dryven, geeft het ons te kennen, dat het Kind geademd, en vervolgens geleeft heeft, wanneer het die kwetsingen bekwam, maar tegelyk moet men naukeurigh, soo als in myn Ontwerp aangetoont hebbe, opmercken, of die aan een levend of dood Kind zyn toegevoegt, welke kenttekenen tot onderscheiding tusschen *kwetzingen* en *kwetzingen* in myn Ontwerp kunnen nagesien worden. Aangaande nu het teken van het dryven der Longen, soo als gesegt hebbe, gaat *Baglivus* en ook de *Approbateurs* te ver. Want als een geoeffend verstand leest, dat het dryven van de Long het allernaaste teken (*in superlativo gradu*) is, dat 'er bekent is om kinder-moord te ontdekken, of hy dan niet moet besluyten, soo wanneer 'er geen nader kenteken is, om kinder-moord te ontdekken, als het dryven van de Longh, soo heb ik buyten dat allernaaste teken, geen ander teken nodigh, derhalven moet dan uit dese conclusie en alle gesonde uitleg-regels volgen, als men dat teken vind, immers na de *Approbateurs* haar eigen seggen, dat het Kind niet alleen levendig gebooren is, maar soo lang geleeft heeft, dat het eerst heeft kunnen ademen, en het dryven van de Long, als het allernaaste teken synde om kinder-moord te ontdekken, daar synde, moet men verklaaren, dat het vermoord is. Nu meen ik reeds in myn Ontwerp en dit geschrift, duydelyk getoont en bewesen te hebben, dat het *corpus delicti* om kinder-moord te ontdekken ganschelyk niet bestaat in het dryven van de Longh op sigh selfs genoomen.

Soo dat ik de saak aangaande het dryven van de Long hier mede afgehandelt oordeel, en daar uit niet anders kan beslooten worden, als dat het Kind lucht na sigh genoomen, en vervolgens in of na de geboorte heeft geleeft, uit welk myn gevoelen, het *gerecipieerde* meer en meer ophelderende, ook het minste gevaarlyk gevolg niet uit voortspruiten kan, ja dat meer is, ook ge-

genoegsaam voldoed, om soo veel als 't moogelyk is, het godloos kwaad, daar hier van gehandelt word, te ontdekken, en aan de gedughte Justitie gelegentheid te geven om het na waarde te straffen. Nu weet ik en stel vast, dat als de Heeren *Approbateurs cum sociis*, na dit myn gesegde, soo als het in syn verband en gansche beloop beschreven hebbe op de voorgemelde conditie rypelyk sullen overwoogen hebben, dat sy de saak, daar het in desen op aan komt, ook soo sullen moeten erkennen, en in haar hart aannemen, opentlyk belyden durf ik niet seggen, om dat het bekent is, dat het voor het vlees hard vald, schoon iemant overtuygt is, dat hy een saak verkeerd gevat heeft, dat in 't openbaar met woorden en wercken te betuigen, en te veranderen, ja vaarwel te seggen, dat ik soo aanmerk in de Heeren *Approbateurs Schellinger* en *Wierdsma cum sociis*, om dat het klaar gebleken is, hoe *idolater* dat sy met haar *onversettelyk grondbeginsel* geweest syn, ja soo geliefkoost hebben, en met alle kragt soeken te maintineren, ja de tegensprekers op soon schandelyke wyse te behandelen, en als sy gekunt hadden, te vier en te swaart vervolgd soude hebben, dat als het soo *onversettelyk* had geweest, als sy meenden, dat het was, dan soo had men het op soon manier niet behoeven te verdedigen, als die Heeren gedaan hebben, alsoo het van sigh selfs dan wel soude hebben stand gegrepen. Te meer ben ik van gedaghten, dat de Voorstanders van dat *onversettelyk grondbeginsel* tot opentlyke beter gedaghten niet te brengen sullen syn, om dat sy daar door alle voorige verklaringen dan souden om ver smyten. Dese en misschien meer saaken, sullen de *motiven* wel wesen om haar *inconcussum principium* niet te laaten vaaren, en daar en tegen het *gerecipieerd* gevoelen als het veilighste te *amplecteren* of te omhelsen. Waar uit, soo als ook al reeds gesegd hebbe, geen gevaarlyke gevolgen kunnen ontstaan, maar wel als men het dryven van de longen voor het *allernaaste teken* om kinder-moord te ontdekken, wil gehouden hebben. Daar te neffens is 't ook veiliger en geruster, als men geen allerklaarste doorgesigt heeft in de saaken van die natuur, als dese, daar wy over handelen, syn, daar altyd nogh iets duister in schynt over te blyven, dat men dan syn advysen soodanigh rigt, dat althans niet lichtelyk door ons toedoen uit ongegronde *suspicies* den onschuldigen gestraft word, want volgens den regel der Regts-geleerden, is het beter tien schuldigen vry te laten, als een onschuldige ongegrond te straffen, soo dese regel ergens plaats heeft, soo meen ik dat 't hier is. Ik hebbe gesegt, dat het voor vlees en bloed hard valt syn gevoelen te verwisselen met een tegensteld, en waarom dat? Alleen uit eene ingebeelde schande, maar als men overtuygt is, dat men in vorige tyden syne verklaringen na syn beste wetenschap heeft gerigt, op die gronden, die men meende de beste te syn, dan kan men soo ver gerust syn, sonder bekommering daar over in syn gewisse te hebben, ja als men overtuygt word, en dieswegen syn gevoelen verwisselt, dan kan men 'er niet als eer en roem van hebben, maar als men niet wil veranderen van gedaghten, klaar overtuygd synde, dan is de vrage, of het dan geen koppigheid, gevaarlyke

gevolgen met ſigh ſlepende, kan genoemd worden; ja of men dan ſonder wroeging in ſyn gemoed daar by kan blyven, laat ik aan een ieder over, en ik voormy hoop dat by de ſtukken niet te ondervinden, en ſoo het gebeurde, daar ik hoop, dat den Hemel my voor bewaaren ſal, ſoo ſoude ik geen ſwaarigheid maaken, myn gevoelen door een beter te veranderen, voornamelyk in ſaaken van deſe natuur. Ja ik denk ook; dat ik myn gemoed met het vorige gepaſſeerde niet ſoude beſwaaren, als ik my maar niet beſchuldigen konde, dat ik het met een kwade toelegh gedaan hadde: Wy ſyn menſchen, en te feilen onderhevigh.

Dusver het teken van het dryven der Longen afgehandeld hebbende, gaan wy over tot het onderſoek en beſchouwen van een ſinkende Long. Wat ſulk verſchynſel ons te kennen kan geven. Uit het welk klaar van gelyken blyken ſal, dat het *gerecipieerd* gevoelen, en dat van *Baglivus* ſteek ſal kunnen houden, en vervolgens ſtand grypen. Het ſinken van de Longen is een allerblykbaarſt teken, dat in deſelve geen lucht, die ons omringd, ingegaan is, want de fyne lucht komt hier niet in aanmercking, en des laaten wy daar aan ons niet gelegen, ſulx overlatende aan die fyne verſtanden, die ſigh met de beſchouwing van de fyne lucht vermaaken willen, alſoo de Longen hier door niet dryfbaar gemaakt worden, maar door die ſoo even beſchreven, en buyten dewelke wy niet leven kunnen. Nu is 't een bekende en aangenoomen waarheid, dat Longen van doode Kinders geen lucht na haar nemen, waar het dan ook van daan komt, dat als de Kinders dood in de wereld gebragt worden, derſelver Longen ſinken, het zy dan dat iemand met dughtige bewyſen het tegendeel aantoonde, t. w. dat 'er verſcheiden voorbeelden wierden bygebragt van Longen, van Kinders levend gebooren, en voort na de geboorte geſtorven, dat deſelve in het water ſonken. Aan ſulke ondervindingh ſou men kunnen enigh geloof geven, maar niet om dat men door redenering uit een *principium*, verwaand *inconcuſſum* genoemt, ſulx meend te *deduceren* of te beſluyten, ſulke redeneringen op ſoo een *inconcuſſum principium* gegrond, voldoen nogh voldingen niets: Maar ſulke gevallen, waar van men met ſekerheid bewuſtheid heeft, als wanneer men, ſoo als even gemeld is, door ondervinding in Kinders, die na de geboorte wel ter deeg geleeft hadden, ja al was het ſoo kort, dat men konde ſeggen het *diaphragma* is nogh niet *gelibereert* geweeſt van de drukking der ingewanden van den buyk: En na onderſoek op ſulke Longen gedaan te hebben, wierd het bevonden dat deſelve ſonken, ſoo een geval, (want met het ſeggen is 't niet te doen) ſoude meer gewight aan U Eds. aangenoomen gevoelen by ſetten, als nu U Eds. geheel *principium inconcuſſum* doed. Ja van gelyken, als men al verſekert was geweeſt, dat een Kind met een *helm* gebooren was, dewelke na ſommige haar ſeggen ſoo over het aangeſigt was getoogen geweeſt, dat de lucht in de Long niet had kunnen koomen, en daarom geen inademing had kunnen geſchieden, ſoude dat wel voor een bewys kunnen verſtrekken, dat

daar

daarom de Kinders onder de geboorte geen ademhaling soude kunnen oefe- nen, en soo iemant dit tot een bewys wilde bybrengen, soo moest hy ook met een of ander geval de waarheit van dat gepretendeert voorgeven beve- stight hebben. En al gebeurde sulx, dan zyn het nogh gevallen, die buy- ten den algemenen regel van de natuurlyke geboorte afloopen, waarom sy niets sekers bewysen, ja wat meer is, niet als twyffelingen byset- tende, daar by blyft die regel hier ook nogh buyten dat waar *quod ratio- cinatio a statu præternaturali ad naturalem haud valeat.* Ja by aldien diergely- ke gevallen voor wezentlyke oorsaaken en beletselen der eerste inademing hadden kunnen gehouden worden, ja van eenige kraght hadden kunnen syn geweest, en konden gelden, de Heeren *Approbateurs* souden haar van desel- ve, als in haaren kraam te pas koomende, wel bediend hebben, maar het schynd, dat diergelyke gevallen, in en omtrent Leeuwaarden, soo gemeen niet syn, als elders in *Vriesland*, t. w. dat de Kinders met *Helmen* gebooren worden, waarom sy daar ook niet mede opgehad hebben, om die, als oorsaa- ken de eerste inademing belettende, te erkennen, soo dat sulke aangehaalde gevallen de van ons bygebraghte gansch niet omverstooten: ja daar kan ook niet door bewesen worden de onmoogelykheid van de eerste inademing onder de geboorte, immers word de eerste inademing onder de geboorte, door die de *Helmen* als beletsels der eerste inademing houden, bekraghtight, als sy seggen, dat ook de waarheid is, dat de nieuw gebooren Kinders na de ge- boorte voort geluyd geven, waarom ik het niet nodigh oordeel voor het te- genswoordige my daar verder mede op te houden, alsoo, dat't geene sy met opset willen tegenspreken, waarlyk in haare eenvoudigheid word bewesen en bevestight, als namelyk, met toelegh traghten sy te staven, dat een Kind le- vendigh kan gebooren syn, sonder nogh te ademen, en eer dat geschied, dat 'er veel moeyte aanvast is, volgens het bewust *experiment* van de Hr. *Wierds- ma*, eer de Long door de lucht word opgeblasen, en aan de ander kant ge- ven sy het tegendeel te kennen, en smyten het vorige omver, met te seggen, de Kinderen geven wel voort na de verlossing geluyd. In de aanmerkingen pag. 27. seggen sy dat ik ontrouw gehandelt hebbe, en notoire onwaarheid begaan, en dat wel om dat uit eene *depositie* den 7. Febr. 1739. door de Hee- ren *J. Schellinger*, *E. Faber Med. Doctoren*, *R. Roukema*, *P. Croesen Chirurgyns* gehaalt hebbe, dat het door Haar Eds. *gevisiteerde* Kind, *na de geboorte wel geleeft*, maar niet geademd had. Hier sal wederom de valsche lastering mid- dagh-klaar blyke, wanneer ik een iegelyk in bedencking sal gegeven hebben, dat ik op het tytelblad van haare natuurlyke stellingen lees, dat een *sinkende Long* van een nieuw *gebooren Kind*, geen volkoomen teken is, dat soondanig Kind voor de geboorte gestorven is, maar een vast teken, dat het selve nogh noit ingeademd heeft, en egter enige tyd kan geleeft hebben. Voegen wy hier by dat pag. 9. van haare natuurlyke stellingen &c. in de byvoegselss ge- lesen worden twe gevallen van Longen van *gevisiteerde* Kinderen, al waar

 de

de eene Long *dreef* op het water, de andere *zonck* in het water, waar uit geoordeeld wierd, dat het eerfte levendigh gebooren was, of na de geboorte geleeft heeft, het twede dood geweeft te fyn NB. voor dat het gebooren was, aldus *gevifiteert* en verklaart op heden den 17. January 1728. binnen Leeuwaarden, door *J. Schellinger*, *Joh. Reyding Doctoren*, *R. Roukema*, *P. Croefen Chirurgyns*. Nu word 'er agter gevoegt, met NB. Zoo my, de *Approbateurs* mede begrepen, dat nu voorkwam, foude ftellen, dat na de geboorte niet geademd had, dit fegge fluyt abfoluyt in, maar wel geleeft. Nu is de vrage, of ik uit fulk fchryven volgens haar eigen feggen niet moet befluyten, namelyk uit het twede foo even gemelde geval, waar eerft *gedeponeert* is, dat het Kind voor dood gebooren gehouden is geweeft, (dat ik ook ftel dat het geweeft is) daar als men met NB. by voegt zo het my nu voorkwam foude ftellen, dat na de geboorte niet geademd had dat immers waarlyk ingewikkelt in figh influyt dat het levend is gebooren geweeft of na de geboorte geleeft heeft, dogh voor de eerfte inademing geftorven is, want wat behoefde anders die N. B. daar by, als fy 'er dat niet mede hadden willen te kennen geven, want in de verklaring was het voor dood gebooren gehouden, des kwam het feggen daar met NB. niet te pas, en te ftellen, dat het na de geboorte niet geademd hadde, foo fy 'er niet mede bedoeld hadden, dat het na de geboorte wel geleeft, maar niet geademd had. Wat komt dat woorden verdrayen of dubbelfinnigh fpreken dan te pas, wy oordelen dat dit Kind niet geädemd heeft, na dat het gebooren was. Ja dat ik geen valfche *confequentie* getrokken hebbe blykt klaar, en volgd uit haar eige *principium inconcuffum*, of fy weten niet wat fy praten. En als fy *cum fociis* al *relateren*, uit een finkende Long, dat het Kind in de lyf-moeder, of in de geboorte, of wegen tuffchen beide, ja na de geboorte voor de eerfte inademing geftorven is, ei lieve! wat fekerheid heeft den Rigter daar van? het aller minfte niet. Ja als men ernftigh *confidereerd*, dat 'er duyfend Kinders dood gebooren worden, en alle derfelver Longen finken, en men de minfte fekerheid niet heeft, dat het Kind levend mogt gebooren fyn, nogh van de oorfaake iets weet, die het eerfte inademen foude belet hebben, is het dan met wettigheid het veiligft niet dat voor dood gebooren te houden? Ik meen van ja. En tot foo lang gy Heeren, of wie het ook mogt fyn, geen kraghtiger bewyfen, als gy dusver gedaan hebt, kund bybrengen, dat ik ook vaft onderftel, buyten U Eds. ja alle menfchen haar vermoogen te fyn, foo befluyte ik, om de volgende redenen, dat het met veel regt het veiligfte is, by het *gerecipieerd* gevoelen te blyven, t. w. dat men uit een dryvende en zinkende Long op figh felve niet anders opmaaken en befluyten kan, als namelyk uit het dryven, dat het Kind geademd en vervolgens in of na de geboorte *geleeft* heeft: Uit het *zinken* van de Long, dat het Kind in *utero* by de Moeder verftorven is. De reden dan fyn om uit een *dryvende Long*, niets meer als gefegd is, op te maaken en te befluyten, om dat ik foo klaar, als het fmiddags te twaalf uren dagh is, bewefen hebbe,

das

dat de Kinders in de geboorte, en voort na deselve geluyd geven, het welck ook een bewys is, dat sy lucht in haar Long na haar genoomen hebben, en niemant sal durven ontkennen, dat sulke Kinders, met het hoofd gebooren synde, in de geboorte niet kunnen sterven: Derhalven sal soo een Longetje geheel of ten dele op het water dryven, en sal deselve van een dryvende Long van een Kind, dat volkoomen na de geboorte geleeft heeft, door geen mensch onderscheiden kunnen worden, des de onsekerheid van het *experiment* klaar geblykt. Uit het zinken van de Long in *genere* genomen, kan men van gelyke met sekerheid niet anders besluyten, als dat het Kind in *utero* gestorven is, daar ik volkoomen met *Baglivus* in over een stemme, want geen mensch op aarde sal kunnen onderscheid maaken tusschen een zinkende Long van een Kind levend gebooren, dogh voor de eerste inademing gestorven, en tusschen een Long van een Kind in *utero* gestorven: En door dien na alle waarschynlykheid honderd en honderd kinders dood gebooren worden, welkers Longen sinken, daar 'er geen een sal gebooren worden en voor het eerste inademen sterven, welkers Long ook zinken sal. Om dat dan in sulke en diergelyke gevallen, waar van wy hier spreken, daar de vrouwen alleen baaren, de *Visitatores* geen licht in hebben, of soo een Kind veelligt levend gebooren, dogh sonder adem te haalen gestorven is, dan of het dood gebooren is geweest, soo eragte ik, dat by sulk een geval het Kind gerust voor dood gebooren kan *gedebiteerd* worden, want als 'er geen blyken syn, dat 'er een geweldige hand aangeslagen is geweest, of het dan voor dood gebooren gehouden word, of voor levend gebooren, dogh voor de eerste inademing gestorven te syn, meen ik in alle omstandigheden byna het selve te syn. En ook soo van een dryvende Long, of die namelyk dryft, dat het Kind volkoomen levend is gebooren geweest, of dryft, om dat het in de geboorte lucht na sigh genoomen en geademt heeft, en soo in de geboorte sterft, meen ik van gelyke by na het selfde te syn, soo dat buyten gevaarlyke gevolgen het dryven van de Long, niet kan gehouden worden voor een allernaast teken om kinder-moord te ontdekken.

Nu vraage ik u Heeren *Approbateurs cum sociis* ernstigh af, en geve het aan een iegelyk ter bedenking over, of ik in myn vorigh en dit geschrift, niet duydelyk en klaar, soo dat 'er niet op te seggen valt, door ondervinding van veel gevallen, en redenering uit de ondervinding by wettige en regelmatige gevolg-trekking by de stukken getoont hebbe, dat de lucht al onder de geboorte, ja voor de volkoome verlossing, in de kinders Long ingaat, en wel met dat gevolg, dat 'er dikwils onder de geboorte uit de kinders geluyd gehoort word, synde dit sulke sprekende getuygen, buyten welke men geen ander benodight heeft, bevestigende teffens dat het *diaphragma* onder de geboorte werckt, het geen de saak was, die door my bewesen moest worden, waar door het geheele *principium inconcussum* in duygen vald, en alle redene-

ring hier op gegrond van de allerminſte belang niet ſyn. En by aldien het moogelyk is, om U Heeren *cum ſociis* in een andere bevatting, als in die, daar gy dusver in geweeſt zyt, te brengen, ſoo meen ik, dat door myne bygebragte gevallen, daar ik door getoont hebbe, dat de kinders in geboorte, en voort na deſelve geluyd geven, moeſt geſchieden, als vaſt vertrouwende, dat geen menſch op aarde iets anders en beters ſal kunnen uitdenken. Soo 'er egter Voor U Heeren, of U Eds. *Socii* eenige ſwaarigheden overgebleven mogten ſyn, die U Eds. wederhouden om tot andere bevatting te koomen, zyt ſoo goed geeft deſelve op, dat ik op nieuw niet alleen van U Eds. maar van alle en een iegelyk, die van deſe ſaak menen kennis te hebben, afvordere, maar ſelfs verſoeke, op dat die ſaak, waar omtrent wy verkeeren tot *geruſtheid* van ons eige gewiſſe niet alleen, maar ook tot *geruſtheid* van de gedughte *Juſtitie*, ſoo veel moogelyk, in haar daghligt geſteld worde, dan ſoo ſult gy Heeren, neffens alle Voorſtanders van waarheid, in deſen by God en menſchen 'er eer van hebben, en by aldien gy Heeren dat met beſcheidenheid komt te doen, ſoo ſal ik niet nalaten daar op te antwoorden, dogh ſoo gy op nieuw op ſoon *laſterlyke* wyſe het wilt aanleggen, dan ſoude ik vreſen, dat het ſpreekwoord op U Eds. ſoude toegepaſt worden, *Vara vibiam ſequitur* &c. En ſoo moeſt de ſchande, die gy Heeren door U Eds. laſterlyke aanmerckingen, reeds U op den hals gehaalt hebt, dubbeld op U Eds. t' huys koomen. Derhalven raad ik U Eds. nogh u fatſoen te bewaren, buyten welk men niets grooters verlieſen kan.

Omnia ſi perdas, famam ſervare memento.
Qua ſemel amiſſa, Tu quoque nullus eris.

Des meen ik aan den inhoud van myn geſchrift ſoo wel als aan deſſelfs ooghmerck voldaan te hebben. Aan den inhoud dat de Long onder de geboorte lucht na ſigh neemt, en het *diaphragma* onder deſelve wercken kan, ja werckt. Aan het ooghmerck, dat de gedughte *Juſtitie* gelegentheid gegeven word dat ſulke gruwelyke godloosheden, waar van hier gehandelt is, geſtraft worden, en ſoo de ſchuldige niet ſtraffeloos vry te laaten, en den onſchuldige als ſchuldigh te ſtraffen. Waarmede my tegenswoordigh ſal vergenoegen, en maaken een

E I N D E.